



**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Cap. 12. Circa consensum Clandestinum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

DV BIV M LXXII.

Ut possit coniux superstes aliud matrimoniū inire, sufficiat probabilitas moralis, id est, ut si probabilis causa ad credendum, sapientum iudicio.

401
Satis est.

Satis quidem est. Quia Cap. Quoniam, §. Porro, dicitur: Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandem alterius coniugium expellatur, donec de ipsius obitu verisimiliter presumatur. Ergo sufficiunt verisimiles mortis presumptions. Sie Armil. verb. Matrimonium, num. 45. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Phil. 1. ch. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 9. Barthol. à Ledes. de matrimon. dub. 55. concl. 9. Ludovic. Lopez part. 2. Infruct. de matrimon. cap. 55. & alij.

402

Non satis est moralis probabilitas, sed requiritur certitudo tanta, vel per certum nuncium, vel per testes, ut prudentis iudicio non tantum probabilis, sed certus obitus alterius coniugis iudicetur. Quia Cap. In presentia, de sponsal. dicitur: Non suffit tales ad aliorum consortium conuolare, nec permittas, eos auctoritate Ecclesia contrahere, donec certum nuncium recipient de morte virorum. En qualiter coniunguntur ea duo, ut illi nequeant contrahere, & Ecclesia concedere facultatem, donec certum nuncium recipient. Ita Sanch. 1. 2. d. 46. num. 6. Sotus in 4. dist. 37. qu. vii. art. 5. Angles part. 1. de matr. q. 1. de imped. Ord. art. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. sum. 2. 33. num. 2. & 4. Barth. à Ledes. de matrimon. dub. 5. §. 2. Ludou. Lop. p. 1. Infr. c. 83.

403
Hoc mihi
probabilis.

Satis probabilem primam sententiam reor, sed probabiliorum secundam. Quia in contrahendo secundo matrimonio, periculum eius nullitatis, & adulterii imminet: in abstinentia autem, nullum: Ergo quādū non adest omnimoda certitudo obitus viri abstinentiū est, vt peccati periculum vitetur.

DV BIV M LXXIII.

An mors coniugij possit sufficienter fama probari.

404
Non potest.

Minimè quidem. Quia requiritur certa, & integra mortis probatio, ut vidimus Dubio proximo: fama autem nec certa, nec integrè probat. Sic Abbas Cap. In presentia, num. 6. Gutier. 2. Prædicar. qu. 8. a. num. 4. Veracr. p. 1. spec. art. 42. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 233. num. 2.

405
Post p. 3. 1. 2.

Mors coniugis sufficienter potest fama probari. Quia fama in re obiter raro inaniter euulgatur. Ita Anchæt. ad Cap. In presentia, numer. 5. Iuli. Clari. lib. 3. receptar. §. Fornicatio. Ant. Gomez lib. 80. Tam. sum. 31. Perez lib. 5. Ordin. titul. 1. lib. 3. ad finem.

406
Autoris re
olusio.

Ego autem putarim, solam famam non sufficiente, nisi alius adminiculus adiuvetur: tunc enim fatis erit, quia certa moraliter probatio dici potest. Porro adminicula, quibus debet fama iuari sunt longitudo absentiæ, & yni-

versalis vox vbi coniux commorabatur, mortem eius contexit, vel is de cuius obitu agitur, erat validè senex, vel aegrotus in aie erat, & non redij longo tempore expectatus, nempe per annum: vel vxor accepit literas eorum, cu quibus vir militabat: vel vir caput sit ab hostibus, & communis fama, ipsum obiisse testetur, si tamen vxor nihil contrarium audierit, vel literas a fide dignis accepit.



CAPVT XII.

Circum confensum Clandestinum.

DV BIV M LXXIV.

An Matrimonium Clandestinum fuerit irritum aliquando ante Tridentinum.

PRAMISERIM ex section. 1. matrimonium Clandestinum esse illud, quod clavis sit, acique tale, cum presente Parocho, & ac testibus non celebratur: & cum non præmissis denunciationibus, licet coram Parocho, ac testibus, non initur. Multis id matrimonium legibus prohibetur. Primum in Cap. Aliter 30. quæst. 5. In Concil. Arelat. 3. & referatur in Cap. Nullum 30. quæstion. 5. In Concil. Lateran. & habetur in Cap. 3. de clandest. dispensat. In Concil. Tolet. cap. Sixto IV. Et nonnullis in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. Verum matrimonium initum sine Parocho, & testibus est omnino nullum post Tridentinum: non verò quod contrahitur, haud præmissis denunciationibus. Potest quidem etiam post Tridentinum validum esse Clandestinum matrimonium in tribus casibus. Primum si contrahatur in locis, in quibus Concilium hoc non fuit promulgatum, aut receptum. Secundum, casu quo adiit Pontificis dispensatio circa Parochi, ac testium afflentiam. Tertium, si celebretur à non baptizatis. Sic omnes.

Quæsierim igitur, nūm matrimonium Clandestinum huiusmodi fuerit aliquando irritum autem Tridentinum? Fuit quidem irritum. Quia antiquitatis observatores legimus, primis Ecclesiæ temporibus per nonnullas annorum centurias clandestina coniugia nullatenus valuisse: postea verò eas leges abiisse in defuetudinem, valuisseque clandestina matrimonia viseque ad Tridentinum, quod rursum ea inutilida reddit. Sic Callanus, Corallus, Gentianus, & alij, quos referit, ac sequitur Basil. Legion. libro quinto, capite tertio, numero secund. Probatur, quia Euasit. Epist. 1. ad Episcop. Afric. cap. 1. & habetur Cap. 1. 30. qu. 5. afferit, hæc non legitima connubia esse, sed adulterina, & conubernia. Et quia Cap. Videatur, 35. qu. 6. Celestinus Papa sic sit. Videatur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit vxor: nam quod contra Ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi tam humana, quam diuine legis proclamat.

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 89

proclamat authoritas. Sed matrimonia clandestina semper fuere ab Ecclesia interdicta, vt confat ex Decreto Homicidæ Papæ; & habetur Cap. 1. 30. qu. 5.

409 Minime irritum fuit. Quia quoties concurredit essentialia contractus validus est, licet defiderent solemnitate extrinseca, & accidentales: in matrimonio autem clandestino concurredit tota matrimonij essentia, deficiente sola extrinseca publicitas solemnitate: ergo antea Tridentini prohibitionem validum erat; nec enim alia aderat prohibitio. Ita Sanchez lib. 3. d. 3. num. 2. Petr. Ledel. qu. 45. art. 5. dub. 5. Hurtad. d. 5. diff. 2. numer. 5. Luis de Torres in sum. part. 2. cap. 96. dub. 1. Bécan. cap. 44. qu. 4. Bonac. qu. 5. 2. punct. 6. num. 2. Palauz d. 2. punct. 13. §. 2.

410 Scio Leandrum tract. 9. d. 7. qu. 3. primam sententiam probabilem esse afferuisse, sed necessario fundamento, cum ipse legerit, tot viros doctissimos esse secundam de fide profiteri: nempe Sanchez, Palauz, & alios, quos sequi cogor; quia id definit Alexander III. cap. de clandest. desponsat. & Trident. s. 24. cap. 1. anathemate damnans oppositum afferentes. Porro textus pro parte prima citati, appellant non legitima matrimonia illa, quæ non sunt iuxta Ecclesiasticas leges celebratae: adulteria, vel figura quoad forum Ecclesia: exterrit, cui minime constant, quamvis in foro interno vera matrimonia extiterint.

D V B I V M LXXV.

411 Apicet, contraria ius naturæ, qui clandestinæ contrahit.

Non peccat contraria ius naturæ, sed solum contraria ius Ecclesiasticum. Quia solum hoc iure est prohibitum clandestinæ contrahere matrimonium. Certe quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, nunquam licet: matrimonium autem clandestinum in multis casibus olim licet, vt facerent omnes cum D. Thom. in d. 18. qu. vni. cap. 3. in corpore. Sic Caietan. tom. 1. Opus. tractat. 1. 2. de matrimon. question. 2. Sotus in 4. diff. 28. question. 1. articul. 2. Barthol. de Ledel. dub. 22. Coninch d. 27. numer. 4. Hurtad. d. 5. diff. 2. num. 2. & 3. Luis de Torres sum. p. 2. a. 96. dub. 3. Palauz d. 2. punct. 13. §. 2. num. 1.

412 Peccat non solum contraria ius Ecclesiasticum, sed etiam contraria ius naturæ. Quia ex natura rei continet in se matrimonium clandestinum gravior malacedit enim in prolixi detrimentum, & vitriisque coniugis, cum facile possint ad alias nupicias transire: & est Reipublicæ novicium contrarium quod eius paci, & quieti. Ita Caiet. sibi contrariatis in sum. verb. Matrimonium, titul. contractus matrimonij potest ex septem capitib. reddi vitiosus. Petr. de Soto led. 14. de matrimon. Palac. in 4. diff. 28. d. 3. Verac. part. 1. pec. art. 10. concl. 2. Matienzo 1. 5. Recopil. titul. 1. lib. 1. glossa 1. num. 2. Sanch. lib. 3. d. 3. num. 8.

413 Hæc valde probabilis sententia, prima autem mihi probabilior. Quia si matrimonium clandestinum multis casibus olim licet, mani- E. Jacob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

feliciter sequitur non esse contraria ius naturæ illud contrahere. Cessante enim fine legis in particulari non cessat lex; ergo si coniugium clandestinum iure naturæ est malum ex inconvenientibus, quæ ex ipso obtenuunt, quamvis in casu aliquo specialiis obvietur, erit illicitum. At si in multis casibus olim licet, vti afferit D. Thom. citat. hanc iuri naturæ contrarium esse ostenditur. Igitur contraria ius Ecclesiasticum reor solum delinqueri lethalerter quidem, qui matrimonio clandestinæ inveniunt dat operam.

D V B I V M LXXVI.

An semper necessaria sit presentia Parochi, & testium, ad matrimonium validum contrahendum.

414 Non est semper necessaria, sed in multis casibus valide sine Parochio, ac testibus initur scilicet, quando virgo est sub tutela ini. qui tutoris, & timet, ne ille viro cum tradat indigne: quando concubinarij iter facientes, aut alio modo comprehensum, timent, in graviori pericula ob concubinatum incidere, & in similibus eventibus possunt per mutuum consensum secretè sine presentia Parochi, ac testium matrimonium validè inire. Quia præceptum Ecclesiasticum non obligat eo rigore, vt in magna necessitate contraenire non licet, vt constat in præcepto Missæ, ieiunij, abstinentia à carnis. Præceptum autem hoc contrahendi coram Parochio, & testibus Ecclesiasticum est per Concilium Tridentinum inductum: ergo. Certe idem Tridentinum s. 24. cap. 1. simul iubet præmitti denunciations, & contrahi coram Parochio, & testibus: sed denunciations possunt omitti, etiæ inconsulto Episcopo, vbi esset periculum in mora: Ergo, & sine presentia Parochi, ac testium poterit coniugium valide celebrari. Sic Sotus in 4. diff. 22. q. 1. a. 2. Graf. l. 2. decisi. c. 86. nn. 9. Verac. in append. ad specul. dub. 4. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1. n. 9. ait hanc sententiam esse probabilem, & vt probabiliorum eam tueri Bayn. q. 1. de marim. Clandest. afferit. 3. & apud ipsum Layman. tr. 10. part. 2. cap. 4. nn. 7.

415 Semper est necessaria, & Tridentino pro forma contrahens huiculse absque exceptione præscribitur: Ergo aliter contractum coniugium non valerit. Ita Sanch. l. 3. d. 17. per totam. Ochagau. tr. 3. q. 7. n. 3. Cornejo d. 7. dub. 39. Hurtad. d. 5. diff. 2. Henr. l. 1. c. 3. n. 5. & 8. Diana p. 3. tr. 4. resol. 234. Palauz tom. 5. d. 2. punct. 13. §. 8. num. 9.

416 Hoc longe probabilius reor, & cym huiusmodi rigore Tridentini præscriptionem intelligendam esse iudico. Quod enim pro contraria sententia afferatur, verum esse factor de præcepto Ecclesiastico, quod non inducit solemnitatem substancialiæ, nec materiam in habitat, vt iure Ecclesiastico confanguinei in secundo gradu inhabiles sunt, ad contrahendum matrimonium, quod in nulla necessitate possunt inire. Certe denunciations præcipiuntur, vt solemnitas extrinseca, & accidentalis, vnde dispar omnino est ratio.

D V B I V M LXXXVII.

An qui expertis in mortis articulo cum concubina coniugium invie a legitimandam prolem, nec Parochi copia datur: hoc coniugium possit sine presentia Parochi iniri.

⁴¹⁷
Poterit qui-
dem.

Poterit quidem. Quia leges diuinæ recipiunt interpretationem ex bono, & ex quo, & ex epicheia, ut quæ pro tuenda charitate inducta sunt ipsi non aduerterunt: sed si in hoc casu matrimonium absque Parochio, & testibus esset nullum aduersareetur charitati, proles enim per matrimonium illud legitimanda destituta maneret, & sèpè morti proximi valde affecti erga concubinam solus spiritualis periclitaretur non contracto matrimonio, quo huic prauia consulat affectio: Ergo decretum Tridentini ex aequitate, & epicheia minime in hoc euentu adstringere est cenendum. Sic *Venerat append. ad spec. dub. 5. solut. 2. Vega libr. 3. sum. a. 36. 1. Capua libr. 2. decif. cap. 85. num. 8. Azeue. lib. 5. recopil. titul. 1. lib. 1. num. 3. 8. licet dubius hæret.*

⁴¹⁸
Minime po-
terit.

Minime poterit. Quia ubi in dispositione dicitur, alter fieri non posse, inducitur forma ut cum aliis tradit. *Felin. Cap. Cum dilecta, de rescripti. num. 6. signo. 7. & idem, quando ponitur decretum annullans. num. 6. signo. 5. sed Tridentinum. signo. 24. cap. 1. dicit, alter fieri non posse matrimonium, quam præsente Parochio, & testibus, & alter contractum reddi irritum: Ergo inducitur forma, & proinde in nullo euentu absque ea solemnitate initum est validum: res enim sine sua forma nunquam potest subsistere. Ita *Nauar. lib. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 4. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 6. num. 7. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 5. & 8. Barthol. à Ledef. dub. 2. 1. de matrimon. Ludovic. Lopez part. 1. Instruc. cap. 86. Manu. tom. 1. sum. cap. 23. n. 17. Petr. de Ledef. question. 45. art. 5. circa tertium punct. dub. 3. Sanchez. lib. 3. d. 17. num. 4.**

⁴¹⁹
Idem conser-
vatur.

Idem censetur, quia in illo decreto contrahentes sine Parochio, & testibus redduntur omnino inhabiles. Vbi pôdero particular omnino; quæ significat in omni euentu, sine vila exceptione. Pondero etiam, reddere inhabiles, nam inhabilitatem materiae sacramenti nullus necessitatis casus potest suppleri: vt in nulla necessitate possunt consanguinei matrimonio colligari: eo quod materia est inhabilis.

D V B I V M LXXXVIII.

An in Oppidis in quibus nequit haberi Parochius, nec de proximo speratur: possit sine ipso Matrimonium iniri.

⁴²⁰
Poteat ut de
celebrari.

Potest validè celebrari. Quia verisimiliter creditur eo in casu Pontificem in Concilio decreto dispensare ob Sacerdotum inopiam. Et quia cum in eorum defectu Tridentini sanctio seruati non valeat, aboret à recto credere, matrimonij capellandi libertatem esse impeditam. Sic *Coninch. d. 27. numer. 1. afferens. Ita declarasse Clementem VIII. Tridentini le-*

gem. Bauny. qu. 1. de matrimon. clandes. afferri. 3. Layman. tr. 1. o. part. 2. cap. 4. num. 7. Graff. 1. 1. decif. cap. 86. num. 9.

*Non potest validè celebrari. Quia præsen-
tia Parochi, & testium datur à Tridentino pro
forma contractus absque exceptione: Ergo
nunquam alter contractum coniugium vale-
bit. Ita *Hurtad. d. 5. diffic. 3. num. 10. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 1. num. 9. & 10. Amicus quem citat, & sequitur Diana part. 10. tract. 1. 3. ref. 1. 5. Palauz
d. 2. punct. 13. §. 8. num. 8.**

*Ego quidem, si illa Clementis declaratio
constans sit, primam sententiam approbo, &
sequor. At quia doctis viris minus vera videtur
ab solitudo iudico secundam sententiam esse am-
plicetandam, & quia de prefata declaratio-
ne non constat, & quia, esto confidet, debet
more legis publicari, ut legem vniuersaliter
latam restingeret.*

D V B I V M LXXXIX.

*An qui inuincibiliter Tridentini hanc legem
ignorant, validè contrahant, sine Pa-
rocho, & testibus.*

Validè contrahunt. Quia inhabilem red-
dere ad aliquem actum, est pena, vt do-
cet *Deci. cap. 2. de constit. num. 17. sed Tridenti-
num. signo. 24. cap. 1. claram contrahentes reddit in-
habiles ad sic contrahendum: ergo illud decre-
tum penam continet: quæ cum non affiat in-
uincibiliter ignorantes, eo quod culpa videntur,
dicendum est, hos habiles esse ad contrahen-
dum, ac proinde matrimonium ab eis initum
esse validum. Sic aliqui apud Petr. de Ledef.
question. 45. de matrimon. ar. 5. & apud Coninch
d. 27. num. 12.*

Haud contrahunt validè. Quia quamvis lex
ignorantes non affiat quod penam extrin-
secam, benè tamen afficit quod intrinsecam
annulationis actus: vt docet *Sotus de iust. 1. 1.
qu. 1. art. 4. Nauar. sum. cap. 23. num. 44. & pro-
batur ex Cap. 1. de concess. probab. in 6. vers. Ad-
iudicib. ibi: Sine ignorauerit, sine non, non vale-
bit. Ita Sanchez. lib. 3. d. 17. num. 10. Bafil. lib. 5.
cap. 6. numer. 18. Palauz. d. 1. pmnt. 13. §. 8. num. 7.
Medi. 1. 2. question. 90. articul. 4. concil. 3.
Henriquez. libr. 15. cap. 3. numer. 8. Petr. de Le-
def. de matrimon. qu. 45. art. 5. Leand. tract. 9. d. 7.
question. 9.*

His hæreto sententiam primam iudicans im-
probabilem. Quia quoties constitutio ex-
primit, à quo tempore debet obligare, affi-
cit ignorantes quod nullitatem actus, licet
non affiat quoad alia penas; vt si dicat: Ex
num, vt docet *Gloss. Clement. 2. de heret. verb.*
Ex nuc, & alij ibi citati à Sanchez ubi supra.
Sed decretum Tridentini irritans clandes-
tina coniugia affligat tempus, quo incipit obliga-
re, nempe translatis duabus mensibus à publi-
catione in qualibet Parochia: Ergo ab illo
tempore obligat quoad annulationem mari-
monij etiam ignorantes.

DVBIVM

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 91

DVBIVM LXXX.

An in loco, in quo vigeret Tridentini lex, possit, sine Parocho, & testibus matrimonium inire in alio, quibus non est recepta, quando solum ad illa confluunt per modum transitus.

⁴¹⁶ *S* I animo ibi constituendi domicilium ten-
sant, certum est, posse sibi, absque Paro-
cho ac testibus contrahere quia sunt illius lo-
cine, unde iam legibus prioris domicilij
non adstringuntur. Quæstio igitur est, quan-
do solum confluunt per modum transitus?

*N*on possunt matrimonium sine Parocho, &
testibus inire. Quia aduentantes ex loco, ubi
Tridentini lex obligat, iam contraxere seruan-
di illud decretum obligationem: Ergo quo-
cumque aedant per modum transitus tenen-
tur id feruare. Sic Henr. lib. II, cap. 3, num. 8.
Manu. tom. I, sum. cap. 219, num. 2. Petr. de Ledes-
qui, art. 3, punct. 3, dub. ultim. Sylvi, in variis
repol. verb. Matrimonium 8. Diana, par. 6, tr. 7.
ref. 29, propter quandam Cardinalium de-
clarationem.

*P*ossunt sine Parocho & testibus matrimo-
nium contrahere. Quia in egerendis cōtracti-
bus expectari debent consuetudines loci, in
quo celebrantur, ex Cap. ultim. de foro compet-
sed ille coniugij contractus initur in loco, ubi
Tridentini lex non vigeret: Ergo Ita Sanch. lib.
3, d. 18, num. 2. Basili. l. 5, c. 9, n. 2. Rebel. p. 2, de
obligat. 1, 2, 9, 7, f. 27, 3, n. 15. Coninch. d. 27, n. 2.
14. Hurrad. d. 1, diff. 1, c. 2, 4. Bonac. q. 2, punct. 7.
n. 2. Reginal. l. 3, n. 170. Fagund. prec. 1. Eccl. l.
1, c. 8, n. 7, 8, & 9.

*V*erius mihi peregrinos à domicilio absen-
tes non teneri legibus illius, si contrariæ vi-
gant in locis, ubi reperiuntur. At licet senti-
rem, obligari legibus domicilij, tamen quoad
solemnitatem adhibendam in contractibus, so-
lo leges loci, in quo contractus celebrantur,
repercipiuntur: locus autem, ubi hoc matrimo-
nium inire, non petit eam Parocho, ac te-
stum solemnitatem ad coniugij valorem,
cum ibi Tridentini decretum non obliget:
Ergo.

DVBIVM LXXXI.

*An qui peregit ex loco, ubi Tridentini lex non vigeret ad locum, ubi rice-
pta est: possit ibi, coniugium inire sine
Parocho & testibus iuxta proprij domi-
cilij legem.*

⁴¹⁹ *D* Ores quidem. Quia peregrini & forenses
non adstringuntur legibus & consuetudinibus loci, per quem transeunt, vel in quo per
modum holpitij reperiuntur: quod dictissime
de more probat Sanch. lib. 3, d. 18, n. 6. si ergo
non tenerit obseruare leges loci transitus, &
iuxta leges proprij domicilij validum est ma-
trimonium sine Parocho & testibus initum:

*poterit inibi sine Parocho ac testibus celebra-
ri. Ad hanc sententiam allicio Paludan. in 4.
diff. 1, c. quas. 4, art. 3, n. 2. 4. D. Antonin. part. 2, sit.
6, cap. 2, §. 1. Vegam, Medin, Palac. & alios, qui
apud Sanchez citatum docent forenses non
adstringi legibus ac consuetudinibus locorum,
per quos transeunt.*

*M*inime potest. Quia ad contractus sole-
nitatem ille modus & stylus est adhibendus, ⁴³²
quem pertinet leges loci, ubi celebratur. Cum test.
ergo locus ubi initur coniugium ab hisce pe-
regrinis & forensibus exigat Tridentini so-
lemnitas in eo videntis, aliter contractum
matrimonium, nullum erit. Ita Sanchez lib.
3, d. 18, num. 26. Petr. de Ledes. q. 45, a. 5, p. 2.
5, dub. v. 2.

*H*oc certissimum est. Sententia enim illa de pe-
regrinis & forensibus pro prima sententia re-
lata, exceptionem patitur hanc, ⁴³³ *N*isi quoad con-
tractus solemnitatem.

DVBIVM LXXXII.

*An validum erit matrimonium si quis in
fraudem Tridentini profiscatur à loco
ubi decretum eius vigeret, ad locum, ubi
non tenet, ut ibi sine Parocho ac testibus
coniugiat.*

*N*uadum erit. Quia fraus nemini debet pa-
trocrinaci, Cap. Sedes, & Cap. Ex tenore, de
præfer. At patrocinaretur, si hoc matrimonium
validum esset. Ergo non est validum. Sic Petr. de
Ledes. q. 45, art. 5, punct. 3, dub. v. 2. 4. v. 2.
Barth. Ledes. de mar. dub. 2. 1. Manu. to. 1. sum.
c. 219, n. 2. Rebel. p. 2, de obligat. 1, 2, q. 7, f. 27, 3, n. 2.
6. afferens id verosimilius esse quando ambo
vir & fœmina colligandi coniugio, eam fraudū
committerent vel alter alterius huiusmodi frau-
dem priusquam contraheret, præciceret. Secus si
alter cum bona fide cum fraudulentio contra-
heret.

*E*rit profecto validum. Quia quæ iure suo
vitiatur, non potest dici fraudem committere, ⁴³⁴ *Erit validum,*
vt ea ratione impediatur effectus Reg. Nullus
videtur s. s. f. de reg. iur. l. 3, v. 1. Istam enī de libero
homi exhib. ibi: *Dolo malo non videtur habere*,
qui iure suo vitiatur. Quia ratione cum multis
Doctoribus defendant Conat. 4. Decretal. 2, p.
c. 8, §. 2, n. 10, & Sarmien. lib. 1, sole. 6, num. 8.
matrimonium contractum in mortis articulo
efficere filios legitimos in fraudem substituti:
est enim fraus licita, cum contrahentes suo iu-
re vtiatur: Ergo cum adeuentes locum, ubi Tri-
dentinum non vigeret animo contrahendi abs-
que Parocho, & testibus vtiatur iure suo, (ha-
bent enim ius sic ibi contrahendi) *C*rit. fraus
licita nec ea ratione effectus, ac valor matri-
monij impediatur. Ita Sanchez lib. 3, d. 18, num.
29. Basili. lib. 5, cap. 9, num. 4. Ochagau. Bonac.
Coninch. Hortad. Palac. & Trull. quos re-
fert, ac sequitur Leand. tr. 9, d. 7, que-
stion. 12.

*R*atum fore matrimonium existimo, licet
ambo eo fine adirent, ut coniugium sine Paro-
cho ac testibus celebrarent. Quia bona, vel nor-
mala intentio conferre potest ad patrandum

H 4 aut

92 Theologiae Moralis Lib. XXV.

aut non patrandum peccatum: non tamen ad annulandum actum, cum intentio praebeat in mente, nec intentio in opus externum influat. Ergo si coniugium illud, seclusa prava intentione, validum esset, id minimè ea intentio prava impedit. Quemadmodum de restituendi obligatione docent multi, & inter eos Navar. lib. 3. de restit. cap. 5. num. 7. Si opus seclusa prava intentione non inducat restituendi obligationem, ex ea intentione illam obligationem non configere.

D V B I V M LXXXIV.

An si celebretur matrimonium in Parochia alterius coniugis non subditi illius Parochi sufficiat praesentia Parochi alterius contrahentis.

Quæsierim an validum sit matrimonium, cui proprius Parochus viuis contrahens ⁴³⁹ sufficit in Parochia alterius sibi non subditi: v.

gr. si Parochus Antonij sufficit in Parochia Agnetis cuius non est Parochus? Non sufficit huic praesentia, ut cōtinguit sit validum. Quia

Cardinales sic Tridentini exposuēre decreverunt: *Si quando vir ad dominum uxoris accedit, vro contrahendo matrimonio, is proprius Parochus est, qui uxoris est. Extant & aliae duas declarationes*

præsentes, non sufficere præsentem Parochi viuis contrahentis in Parochia alterius, sed

necessariū requiri in Parochia viri præsentiam Parochi viri in Parochia feminam, præsentiam Parochi feminam. Sic Basili. l. 5. c. 16. n. 4. Navar. l.

4. consil. tit. de clandes. despons. consil. 4. Ludon. Lopez p. t. Infrat. c. 8. 6. & p. 2. de matr. cap. 39. Henr. l. 11. c. 3. n. 2. Inclinat Santius in selec. d.

44. num. 8. Zerola p. 2. praxis Episcop. verb. Parochus. Zeul. quas. 60. 4. num. 6. Quia non est

crederendum Concilium concedere Parochio iurisdictionem extra propriam Parochiam.

Sufficit omnino proprius alterius contrahentis Parochus etiam in Parochia alterius sufficiens sibi non subditi matrimonium celebretur. Quia ⁴⁴⁰

Tridentinum solam exigit Parochi proprii præsentiam, quia iurisdictionem voluntariam, qualem est hæc, non amittit Parochia fines crediens. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 11. Navar. l.

4. consil. tit. de sponsal. cors. 52. Henr. l. n. cap. 3. num. 1. referens declarationem Cardinalium sub

Pio V. in Glos. l. R. Coninch. d. 27. dub. 2. Hurtad. d. 5. diffic. 6. numer. 21. Laym. tract.

10. capit. 5. numer. 3. Trul. libr. 7. cap. 6. dub. 2. numer. 2. Palau d. 2. punct. 13. §. 9. numer. 3.

Certus est legitimus Parochus est, ut matrimonio sufficit, qui est legitimus ad confessiones audiendas (ut bene Sanchez lib. 3. d. 13. num. 10.) sed iuxta ferē omnes Parochus extra Parochiam est legitimus ad audiendas confessiones sui subditi: Ergo ad colligandum matrimonio. Illa vero Cardinalium declarationes pro opposita sententia memoratae, ne posteriore pro nostra sententia relatae aduersentur, intelligenda sunt de consilio: expedit enim, cum Parochum, matrimonio sufficere, in cuius Parochia celebratur.

D V B I V M LXXXV.

An si celebretur matrimonium in Diocesis aliena: sufficiat præsentia Parochi viuis, vel viri que contrahentis.

Non sufficit præsentia Parochi alterius, ⁴⁴¹ viuisque contrahentis, dum in neutrivs ⁴⁴² sufficit

ES.
The
To

⁴³⁶
Non possunt
contrahere.

⁴³⁷
Contrahere
possunt.

⁴³⁸
Hoc virius
possit.

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 93

Parochia matrimonium celebratur. Quia mens Concilii postulantis Parochi presentiam fuit, vi sua auctoritate praefaret matrimonio, tanquam persona publica, sed extra territorium est persona iurata, ex 1.3. f. d. offic. Praefid. Ergo extra suam Parochiam non potest assistere matrimonio. Sic Nauar. lib. 2. consil. 7. de sponsal. conf. 5. 2. conf. 47. num. 3. adicentis posse Parochum extra Parochiam existentem dare licentiam. Sacerdoti: ut intra Parochiam matrimonio assistat, minus tamen ipsum extra Parochiam assistere posse.

Sufficit ad matrimonij valorem praesentia Parochi alterius vel vtriusque contrahentis quamvis in neurris Parochia nec Diocesis coiugium celebretur. Qui avel inter se Parochum matrimonio est actus iurisdictionis, & tunc cum iurisdictione haec sit voluntaria (exercetur enim in solos volentes) nea cause cognitionem postulat, potest validè extra territorium exerceri. Vel non est actus iurisdictionis, sed tantum desideratur illa praesentia ad auctoritatem matrimonio praestandum: sed hanc praestare potest extra Parochiam propriam, cum vere persona publica, parochus sit. Ergo potest ibi matrimonio assistere. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 1. Henr. lib. ii. c. mon. 2. Coninch. Filiue. Hurtad. Ochagau. Rebel. Palau. Bany. & alij. quos afferit & sequitur Leand. tr. 9. d. 7. ques. 16. Posseuin. cap. 10. ques. 16. Gutier. de mar. cap. 6. 2. num. 5. & num. 10. docet, non tantum proprium Parochum, sed etiam. Sacerdotem de illius licentia posse matrimonio assistere extra Parochiam.

Hoemilius indubitatum existimanti, potest in Tridentini pententis assistentiam Parochi matrimonio, finem suisse, vt clandellinitas vitaretur. Ecclesiæque constaret matrimonium: qui quidem sufficenter obtinetur Parochio ybicumque coniugio assistente.

DVBIV M LXXXVI.

An peccat, & puniendus sit proprius Parochi assistens matrimonio subditu extra Parochiam vel Diocesum absque licentia Ordinariorum, vel Parochi loci.

Peccat, & puniendus est. Quia Parochus tenet auctoritatem, & approbationem publicam Ecclesiæ nomine matrimonio praestare hanc autem licet praestare nequit in aliena Parochia, quia pertinet ad iurisdictionem quam contentiosam, cum praestari debeat tanquam a publica persona. Sic Henr. lib. 11. cap. 3. num. 1. Salzed. practic. cap. 7. 3. §. 11. Manzon. 1. sum. cap. 219. num. 7. Basil. lib. 5. cap. 16. n. 4. Santiu. in selec. d. 44. num. 13. & 14. culpan indicans esse lethalem merito puniendum.

Nec peccat, nec puniendus est, scandalo per cessante. Quia minus est, auctoritatem praestare matrimonio, quam exercere actum iurisdictionis voluntariae, sed Parochus potest in aliena diocesi exercere iurisdictionem voluntariam erga subditos audiendo ipsorum con-

fessiones iuxta ferè omnes: Ergo poterit à fortiori licet matrimonio assistere, quod est minus. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 18. Spino speculo te. am. Glos. 15. num. 49. Albiz in manusc. d. 4. dub. 6. concl. 4. Coninch. Ochagau. Hurtad. Posseuin. Trul. quos afferit, & sequitur Leand. r. 9. d. 7. 9. 17. Palaus d. 2. pm. 13. §. 9. num. 5. citans Gutierrez. & Seguram.

Hanc partem probabiliorem longè reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parochio assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendri, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam à persona publica, quia etiam iurisdictione voluntaria licet exerceatur tanquam à persona publica extra proprium territorium.

Hanc partem probabiliorem longè reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parochio assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendri, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam à persona publica, quia etiam iurisdictione voluntaria licet exerceatur tanquam à persona publica extra proprium territorium.

DVBIV M LXXXVII.

An qui duplicum Parochiam obtinet, habens equaliter (verbis gratia) in una per hyemem, & in altera per estatem: indifferenter possit coram hoc, vel illo Parochio matrimonium inire.

Minime potest. Quia in ordine ad matrimonium duplex Parochia non conceditur, nè ex indifferenti vnius vel alterius Parochia matrimonio competitum fiat. Sic Bonfius apud Menoch. consil. 3. 98. volum. 4. num. 7. Cephal. relat. eodem consil. num. 21. dubitans ait, fortasse posse dici dari duplicum Parochiam quoad matrimonium.

Potest omnino. Quia vtraque est propria istius, vt constat ex Cap. 2. de sepultura, in 6. ibi. Potest omnino. Cum ab eo, qui duo haberet domicilia, se collocans non equaliter in viroque. Ergo non maior ratio, cur alter solus Parochus possit matrimonio assistere. Ita Nauar. lib. 4. consil. 11. de clandest. de sponsal. consil. 7. Henr. lib. 6. 6. 7. num. 2. Basil. 1. 5. cap. 13. num. 1. Palud. in 4. diff. 17. ques. 3. art. 2. num. 17. Gabri. ibi. q. 2. art. 3. dub. 1. D. Antonin par. 2. tit. 17. c. 4. cap. 2. Margarita Confel. fol. 9. col. 2. Sanch. lib. 3. d. 2. 4. num. 2.

Hoc verum, quia (vxi alibi non semel dixi) idem est Parochus ad excipiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed eterque ex duobus illis Parochis potest excipere confessionem illius, cum non sit maior ratio de uno, quam de altero, vt Glossa Cap. Cum nullus de tempore ordin. in 6. v. Domicilium: Ergo vterque Parochus poterit matrimonio intercessere. Quod autem dixi requiri, vt equaliter in vtraque habiteret non intelligo mathematice, sed morali modo ita ut sit equalis omnino, aut fere habitatio-

DVBIV M LXXXVIII.

An quando quis duplum habitationis Parochiam obtinet, possit indifferenter coram uno vel altero matrimonium inire, si alterius tunc temporis Parochiam inhabitet.

Non potest, qui hyeme unam Parochiam inhabitat coram Parochio Parochia assistere.

94 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

ue inire coniugium: sed necessario debet ad Parochum illum accedere, cuius tunc temporis ditionem fortior: Quia ille propriis illius Parochus est, dum apud illam Parochiam commoratur: non alter: Sic Palud. in 4. diff. 27. art. 2. m.m. 17. D. Antonin. part. 3. tit. 17. cap. 4. casu Rosel. verb. Confessio Sacrament. 3. num. 49. Margarita Confel. fol. 9. col. 1. Frater Alexand. lib. 1. sum. cap. 3.

Leand.tra⁷.9 d.7.q.20.Bauny tract. i 2. quæst. 5.
de matr. Clandest. assert. 2. inuit est
probabile.

Ego quidem existimo hanc sententiam satis
esse probabilem, mei amicissimi P. Castro Pa- 456
leo venia, sufficit enim mihi P. Emanuelis Sa- Hac sententia
uthoritas profans *pro* *Matrimonium*, *num. 2.* probabilis
Qui alicubi habitat non animo permanendi, qui
busdam non videtur posse sub illo. Parochio contra-
dicto sententia non videtur posse sub illo. Contra-

452. Potest indifferenter coram vtroque Paro-
cho in se coniugium. Quia ille vtroque tem-
pore hyeme (leicitem & aestate) habet duplicum
Parochiam alias non verificaretur habere duo
domicilia, contra Cap. 2. de sepulchra in 6. sicut
qui certo tempore habitat in vna Parochia,
posteaque ad aliam transfertur, non dicetur
habere duo domicilia: quia non simul vtrum-
que sortitur, sed successiue modo vnum & al-
terum postmodum: Ergo vterque Parochus est
proprius illius Paro, ac proinde poterit eius
coniugio adesse. Ita Nauar. Cap. Placuit, numer.
7. de paenit. dist. 6. Henr. q. lib. 6. cap. 7. numer. 2.
qui bene addit in comment. liter. H. decens esse,
vt recipiat Sacramenta ab eo Parocho cuius
tunc Parochiam inhabitat. Sanchez lib. 3. d.
24. num. 5.

453 Cum his opinor, quia Cap. 2. de sepulchra in
Cum his opinor, quia Cap. 2. de sepulchra in
6. expresse definitur, electa sepulchra in diuer-
so loco a sortienti duplice Parochiam, inter-
vtramque diuidendam esse Canonicam por-
tionem; & non dicitur largiendam esse Paro-
chiae in habitationis tempore mortis: Ergo si
militer Sacra menta possunt indifferenter vtro-
que tempore recipi ab ambobus Parochiis: cum
ex quo Canonica portio, ac Sacramentorum re-
ceptio sint iura Parochialia.

D V B I V M X C.

Alter contrabentum vagus est, alter vero incola: Hoc in casu requiri-
tur ne praesentia Parochi
incole ad matrimonij
validitatem.

Vagi dicuntur, qui nullibi certam, ac constanter sedem seu domicilium habent, sed hinc inde vagantur. Et qui pristinum domicilium deferentes navigant, vel iter faciunt quarentes, vbi se collocent. Qui igitur, relata Parochia, nondum statuit ad quam sit migraturus, sed quarens domum interim in aliquo Oppido hospitatur ad breue tempus, vagus dicitur respectu Parochiatus illius Oppidi. Certum est, vagos posse cuicunque Oppidi Parocho fateri, quia non est maior ratio de uno quam de altero, cum nulli subdantur. At Parochus nullus potest eorum matrimonio interessere, nisi diligenter inquisitione praemissa, & obtenta Ordinarij facultate. Quando vero alter solus ex contrahentibus vagus est, eadem diligens requiritur inquisitio, & Ordinarij licentia. His praemissis, quae si alter ex contrahentibus sit vagus alter verò incola, requiritur praesentia Parochi incolæ, an sufficiat quilibet alias Parochus?

Requiritur praesentia Parochi incole
contrahentis. Quia cum proprius Parochus eius
sit, decentius est, matrimonio ynius contra
hentis proprium & legitimum praefelle Paro-
chum, qui saltem illam omen agnoscit, quam
alium quemcumque, qui nec vagantis incole
ant gesserit. Sic Petr. de Ledel. de mar. ques.
45. a. s. circa 1. p.m. pos. 4. d.ub.

Non requiritur praesentia Patrochi incola,
sed sufficit, à quolibet Patrocho eos coniungi
matrimonio. Quia ad valorem matrimonij
saris est quilibet contrahentium Patrochos;
sed quilibet eis Patrochus vagi: Ergo quilibet
potest eos matrimonio colligare. Ita Sanchez
lib. 3.d. 25. numer. 14. Basil. lib. 5. cap. 36. numer. 14.
Gutier. de matr. cap. 65. numer. 8. alios citans. Pa-
laus quem sequitur Leand. tract. 6. d. 7. que-
stion. 2. 1.

Idem affero, adiiciens sicut quilibet Paro-
chus, cui vagi se subictere velint, possunt eos
matrimonio coniungere, ita posse dare licen-
tiam alij Sacerdoti eos coniungendi. Quia
vitrumque

Minimè potest. *Quia proprius illius est Pater.*
rochus qui domicili proprij Pastor est:
sed perbrevis illa mora nullatenus ei consti-
tuít domicilium: Ergo non potest coniugium
inire coram Parochio loci , vbi exiguam illam
moram agit. *Sic Nauar.lib.4. Confsl. tit. de clan-
des. de posf. conf.7. Barbo. de potest. Episc. part.
2. alleg. 5. num.6. Diana part.3. tract.4. ref.1. 231.
Hurtad. d.3. diffc.6. Bonac. ques.1. punt. 8. num.
3. Trul.lib.7. cap.6. dub.2. Palus d.2. punct.13.
9.9. num. 8. adicents oppositum nullam pro-
babilitatis speciem habere.*

455. *Parochus* speciem habet.
Poteſt *Coram Parocho* loci, vbi breui illo
tempore habitat, matrimonium inire. Quia tū
verē *Parochus* contrahentis est: Ergo eius pre-
ſentia ſufficit. Vnde *Sacra Congregatio* expo-
ſuit, ſufficere illicē habitaſe, dum contrahant.
Ita ſa etiam correctus verb. *Matrimonium*. n.
2. & verb. *Parochus*. num. 2. ibi. *Ad matrimonium*
ſufficere vel modica habitatio. *Basilii*. lib. 5. cap. 13.
num. 4. vbi duas *Cardinalium* declarations
adducit, & opponit *Deciſionibus Rota*, dicens
illæ maioris ponderis, & authoritatis eſe

D V B I V M X C I I .

virumque est proprij Parochi manus, & Parochus qui potest matrimonio afflire, potest etiam alijs Sacerdoti afflenti concedere iuxta Trident. *ses. 24. cap. 1.* Post Parochus, qui vagos non feruato Tridentini decreto *ses. 24. cap. 7.* nempe non prmissa debita diligenter, & licentia Ordinarij, matrimonio coniunxerit, mortaliter delinquaque in re grauissima Tridentini pracepterum violabit, suspendendus quidem triennio, per *Cap. finale de clandest. despons.* Attamen valeret vagori matrimonii hac diligenter nō premissa, nec Ordinarij licetia petitia, quia pro matrimonio efficitur tantum desideratur praesentia Parochi, & duorum testium.

DV BIV M XCI.

An Parochus non Sacerdos intersit validè māmonio.

On interest valide. *Quia Tridentinum s. f.*
24.c.1. ait: *Qui alter quam praesente Pa-*
racho, vel alio Sacerdote: nam dictio alius est
relativa & repetit precedentem qualitatem
enim est persona expressa: & ita significat simi-
larem qualitatem in relato, & confitat ex leg. si fu-
*gitini. ibi. *Alia pona scilicet simili, ut addit**
Glossa. Sic Nauar. lib. 1. confi. tit. 31. de offic.
Ordinar. confi. 10. referens Cardinales in
hanc partem inclinasse. Manu. tom. 1. sum.
capit. 219. numer. 9. Petr. de Ledef. qua-
sition. 45. art. 5. pun. 3. Veract. in append. ad
special. dub. 5. concil. 2.

163
Validus interest Parochus aut Ordinarius non
Sacerdos. Quia Tridentinum non restrinxit,
vt Parochus Sacerdos sit, prout fecit in alio de
licentia Parochi assistente coniugio; idque con
venientissima ratione, nam cum exigat testimo
nium fide dignum, dignitas Parochialis Benefi
cij efficit, ut iure optimo sit Parochio fides ad
hibenda: quia dignitas cum non Parochio de
ficit, eam Concilium suppleri Sacerdotali di
gnitate voluit: Ergo sufficere Parochum, non
Sacerdotem, est dicendum. Ita Sanchez lib. 5. d.
20. num. 3. Bofil. lib. 6. cap. 17. - xii. Henr. l. 11.
cap. 1. num. 5. Suar. de excomid. 11. sett. 1. num. 18.
Sa. verb. Marim. num. 1. Hurtad. d. 5. diffic. 7. num.
24. Barbo. in rem. 1. concil. ad. 1. 24. cap. 1. num.
37. Palans d. 2. part. 1. 5. to. num. 2. Trul. lib. 7.
cap. 6. dub. 1. num. 14. & alij communiter.

Hanc partem multo probabiliorem esse reor, quam Parochus vel Ordinarius non Sacerdos exercere posset omnia, qua à potestate Ordinis non dependent, vt colligitor ex Cap. suffraganeis, & ex Cap. Transmissam, de electio. vbi probatum, Episcopum nondum consecratum posse omnia Episcopalia obire, demptis ab Ordine dependentibus; sed interest matrimonio non est actus Ordinis, sed iurisdictionis. Ergo. Addiderim, sic Sacram Cardinalium Congregationem declarataſe, vt ex Fatinacio afferat Basilius citatus.

*An peccet, Parochus non Sacerdos matrimonio
assistens.*

PEcce quidem. **Q**ui non potest commode

Pecat quidem. Quia non potest commode 464
benedicere spongos verbis illis: *Ego vos con- Pecat quidem*
iungo, que Tridentinum *sel.* 24. *cap.* 1. inbet
Parochum proferre. Sic Petri de Ledel, *qu. 45.*
art. 5. pum. 3. dub. 3. concil. 3. Santi. in selecti. ad. 44.
14. 3. 14. 3. Sylvi. Esti. Canus, & alij apud Leand.
tr. 9. d. 7. q. 3.

Minimo peccat. Quia nulla repugnantia apparet, ut Parochus non Sacerdos illa verba proferat. Ita Sanchez lib. 3. d. 2. num. 4. Bafili lib. 6. cap. 17. num. 4. & alij, quos sequitur Gutier. & matr. cap. 6.2. num. 20. & Palans d. 2. p. 1. 3. §. 9. n. 4. Leand. vbi supra.

Posset quidem aliquis existimare, enim lethali-
liter delinquere, quia cum probabilis sit opinio non valere matrimonium. Parochio non Sacer-
dote assistente, exponeret ab aliquo necessitate per-
iculo veritatem Sacramenti. At nechol ex capite credo delinquere, quia vtiens opinione probabili circa sacramenta non peccat, eo vel
maxime quod est multo probabilior opinio af-
serens est e validum matrimonium. 466
*dein afferre
& confirmare*

DUBIUM XCIII.

An Parochus non Sacerdos possit facultatem Sacerdoti concedere, Ut matrimonio non interficit.

Non potest. Quia vt Stephanus, & Imola
docent Clement. de priuilegiis. num. 14. Parochus non Sacerdos minime potest concedere
licentiam Religiosis ministrandi Eucharistiam
eo quod per se ipsum ministrae non valet; &
probatur ex Cap. finali 46. ibi scimus non suo, ita
nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere
famam attinet: Ergo similiter si Parochus non Sa-
cerdos nequit matrimonio affluster, ne quibit
etiam dare alteri, vt affluster facultatem. Sie Do-
ctores Dubio 101. citati pro prima sententia
Nauar. lib. 1. confil. tit. 31. conf. 10. Manti. tom. 10
sum. c. 219. num. 9. Petr. de Ledes. qnas. 4. art. 5.
punct. 3. Verac. in append. ad specul. dub. 5.
concl. 2.

Potest quidem. Quia durissimum esset intel- 468
ligere. Tridentinum velle Parocho, qui omnia
iurisdictionis nondum Sacerdos potest exerce-
re, hoc vnum abnegare. Ita Sanchez lib. 3. d. 20.
num. 7. Gutier. de matr. c. 61. num. 22. Palau d.
2. punct. 13. §. 9. num. 4. Et 5. Baun. qu. 6. de matr.
etland. dub. 11. & alij.

469

COB&R
96 Mon
III. IV.
ET IV.

96 Theologiae Moralis Lib. XXV.

stente matrimonio, ut cōuentius, ac fide dignius sit testimoniū: quod intentum cōmino seruatur, quando aliis Sacerdos de licentia Parochi non Sacerdotis afflisteret, non autem seruabatur, Parochio non Sacerdote afflidente: (iuxta illam sententiam !) unde pon mirum, si postularet Sacerdotium in Parochio afflisteret, non autem in ipso afflendi licentiam concedēti. Porro certius eset, (fateor) si Ordinaris nondum Sacerdos [hanc] licentiam Sacerdoti concederet, quia respectu ordinarij nihil est in eo Tridentini deo et significans qualitatem Sacerdotij in eo desiderari.

quamvis excommunicatus regulariter expellatur a testimonio ferendo, admittitur tamen in casib[us], in quibus admittuntur infames: at in matrimonio infames admittuntur, ut docet Sanchez l. 1. d. 41. n. 5.

D V B I V M X C V.

*An Parochus excommunicatus, suspensus,
vel irregularis non toleratus possit
faci tatem concedere alteri Sacraeit,
ut matrimonio assistat.*

D V B I V M X C I V

*An Parochus excommunicatus non tolera-
tus, suspensus, vel irregularis possit
validè matrimonio
assistere.*

469

Praemiserim, poneat Concilium Constantiense, omnia gesta ab excommunicatis, suspensis vel irregularibus, dum denunciati non sunt, vel notorij clerici percussores, valida esse: securus autem si denunciati sunt, aut percussores Clerici notorij. Porro hi, qui excommunicati, suspensi, vel irregularis, qui excommunicati non sunt aut excommunicati ob notoriam Clericorum percussonem, quos vitare non tenemur, tolerata dicuntur: quando vero denunciati sunt, vel notorij Clericorum percussores, dicuntur non tolerata. Quaeferim igitur utrum Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit validè matrimonio assistere?

470

Non potest, valide assistere. Quia ille actus
est iurisdictionis, sive Parochi, ut Parochus est,
& non Ordinis, vii constat: gesta omnia ex-
communicati, suspensi, vel irregularis denuncia-
ti, valida non sunt. Ergo valide non potest ma-
trimonio assistere. Sic Autila de Censur. part. 2.c.
6.d.3. dub. 1. concl. Videtur tenere Sa verb. Ma-
trimonium, mth. 1. fatus sufficit & Parochus to-
leratus, etiam si aliquoquin excommunicatus, aut
suspensus, modo non sit per sententiam priuatus
officio. Vbi expresse solum Parochio tolerato ya-
lide assistere concedit.

Potest validè assistere. Quia praesentia Parochi requiritur in matrimonio quasi auctoritatem praestans illi per potestatem, quam habent in subditos (vt docet Nanar. l.4. confil. tit. de spousal. conf. 47. n.6.) Sed auctoritatè praefare actu sua praesitè hanc est actus iurisdictionis: Ergo potest valide fieri ab excōmunicato, suspēlo, seu irregulari non tolerato. Certe excommunicatus suspensus, vel irregularis dnm Parochia non priuatur, manet in possessione, & verus est Parochus. Ita Sanchez lib. 3. d. 21. num. 4 citans Nanarrem, Salzed. Perr. de Ledes. & Henr. Basil. lib. 5. cap. 17. num. 6. Suan. de excom. d. 11. sct. 2. num. 2. Vafsq. de excom. dub. 4. Hurtad. d. 5. diffic. 8. num. 26. Diana part. 3. tral. 41. resol. 2. 33. Palaus d. 6. pun. 1. 3. §. 10. n. 6. Trul. l. 7. c. 6. dub. 2. n. 1. 2. & alij.

47^a
~~de mihi~~
~~probabilis.~~ Hoc longè probabilius, cum Parochus minime sit sacramenti matrimonij Minister, nec per excommunicationem, suspensionem, aut irregularitatem sit Parochi officio priuatus. Et

Et actus iurisdictionis, & ita nec licentia
matrimonium valet. Quia est actus Paro-
rochi in quantum Parochus est, cum nullus
alius eam facultatem valeat concedere: & non
est actus Ordinis: Ergo iurisdictionis. Et quidē
alias frustra Tridentinum soli Parocho potius
quam alteri Sacerdoti non habent iurisdictio-
nem, dedisset autoritatem afflendi, & sub-
stituendi, Sic Petr. de Ledet. de matr. qu. 45. a. 5.
pnct. 3. dub. 4. Nauar. libr. 3. consil. tis. de
sponsal. consil. 47. numer. 6. Coninch d. 27. m-
mer. 25. Laym. tract. 10. part. 2. capit. 4.
num. 4.

Non est actus iurisdictionis, ac proinde tam
licentia sic concepta, quam matrimonium valet.
Quia concessio illius facultatis non est actus
Parochi formaliter, in quantum habet iurisdi-
ctionem, sed in quantum est testis legitimus
matrimonij, & simul habens facultatem substi-
tuendi ad eum actum testificandum: sed si quis
haberet mandatum nomine alterius, potest
tamen substituendi, illa substitutio est quidem actus
potestatis substituendi, non tamen est iurisdictionis
actus, ut constat, valdeque ab excommunicato non
tolerato fieret: Ergo conceditur ea li-
centia a Parochi non tolerato. Ita Basil. libr. 5.
c. 17. nu. 14. Sa verb. Matrimonium. u. 1. Henr. q.
l. 11. c. 12. num. 5. & l. 13. c. 7. num. 7. Rebel. l. 2. qu.
8. n. 8. Diana part. 3. tra. 4. re sol. l. 23. Hurtad.
d. 5. diffic. 8. n. 27. Sanchez. l. 3. nu. 7. Machad. l.
4. p. 2. tr. 2. docum. 16. n. 4.

Hanc partem eligo, quia matrimonio assistere, non est actus iurisdictionis, ut Dubio proximo ostendi: Ergo per concessiones prefatae licentia non delegatur aliquid partinens ad iurisdictionem: fed conceditur alteri licentia, ut tanquam testis legitimus matrimonio assistat. Certe multi Doctores afferunt, i. posse Episcopum excommunicatum non toleratum concedere facultatem confessiones audiendi, & extremè inungendi, nec hoc esse actum iurisdictionis; sed solam libi competitens confessionem. Legi Paludanum in 3. dist. 12. 3. q. 2. n. 17. D. Antonium p. 3. iii. 14. c. 1. §. 5. & Henriquez l. 3. de confirm. c. 13. n. 3.

D V B I V M X C V I.

*An peccat, Parochus excommunicatus non
toleratus coniugio assistens.*

Nec venialiter delinquit. Quia benedicere ^{omni uenit} sponsos, quo ex capite solum poterat pia ^{et} culi

culi sulphurio ingenerari. haud est iurisdictionis
actus. Ego nullo ex capite postumus afferere,
huiusmodi Parochum vel venialiter delinque-
re. Sic Hurtad. d. 5. diff. c. 8. n. 27. qui quidem citas
pro hac sententia Thomam Sanch. proculdubio
fallitur. Leand. tr. 9. d. 7. q. 27.

477
Delinquit venialiter. Quia est iurisdictionis
actus, benedicere sponsos illis verbis, quae à Tri-
dentino scilicet 24. c. 1. prescribuntur: *Ego vos coniun-
go* &c. Ita Posseuin. c. 10. n. 21. Sanch. l. 3. d. 21. n.
8. Bann. de cland. marri. q. 6. dub. 8. Diana p. 3.
tr. 4.7. fol. 23.2.

478
Scio Basiliū l. 1. c. 17. n. 11. afferuisse huiusmodi
Parochū non solū venialiter, sed lethaliter de-
linquere quia tali in casu cum aliis communica-
cat in Sacris, quod graniter excommunicata est
interdicendum. At ex hoc capite minimè delinquit
afflidente matrimonio, quia cū spectet ad munus suū, cōmunicat in re necessaria: ex alio vero
capite, peccat, nam videtur actus iurisdictionis
sponsos bene dicere: non tamen excedet veniale
piaculum, quia in nullius id gerit praedictum,
& res est parui momenti, nec ad sacramentum
necessaria, & si omittentur verba illa, tantum
est veniale, de quo inferius.

D V B I V M X C V I I.

An matrimonium contractum coram Parochio ha-
bente Parochia possessionem absque vero titulo
a legitimo superiori collato sit validum.

519
V Alidum est, si errore communī Parochus,
verus habeatur. Quia tunc Ecclesia ob
commune bonum, & publicam utilitatem ei cō-
fert potestatem ad validē id officiū exercen-
dum inxta l. Barbariū, scilicet officiū prator. Sic Basiliū
l. 3. c. 20. à n. 2. plures citas Leand. tr. 9. d. 7. q. 30.

480 Non est validum, si abque titulo collato à
legitimo superiori est intrusus. Quia in neutro
foco valent gesta per illum, licet communis er-
ror facti accedat. Cap. Infamis, vers. Verum rā-
men. 1. q. 1. ibi: erius dum putaretur liber, ex de-
legatione senentiam dedit. & l. Barbariū, scilicet officiū
prator. ibi: Cum populus Romanus e'iam ser-
uo patuisse discernere hanc potestatem, vbi vtrum
que ius non solū communem ponderat er-
rorem, vt gesta valeant, sed etiam intercessione
sit autoritatem superioris delegantis potestas-
tem & populi Romani potensis Prætoris munus
conferre. Ita Sanch. l. 3. d. 22. n. 49. & 50. affe-
rens plus quam quadraginta Doctores Iuristas.
Caie. sum. v. Confessio iteratio Medi. C. de con-
fessari. 2. Palaci. in 4. dist. 1. 7. d. 8. Henr. lib. 6.
cap. 7. n. 1. Hurtad. d. 5. diff. 8. Ochag. q. 9. n.
11. & alij.

481
Exstimo, matrimonium non valere, si ab-
que titulo collato à superiori legitimo fuerit
intrusus, ob rationem à secundæ sententiae Au-
toribus expressam: si autem titulum habuit à
legitimo superiori, in validum tamen ob vitium
oculatum, matrimonium valere; quia dum adest
communis illa ignorantia veram Parochi in
viro quo foro iurisdictionem habet, vt do-
ctissime probat Sanchez ci-
tatus n. 5. & 13.

**

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

D V B I V M X C V I I I.

An Archipresbyter Cathedralis Ecclesie in
tota Diœcesi matrimonio interfesse possit.

481
P Otest plane. Quia est Parochus totius Diœ-
cesis, censeturque Episcopi Vicarius in hoc,
vt possit omniū illius Diœcesis confessiones ex-
cipere ex Cap. officium, de officio Archipresbyteri,
vbi inter eius officia numerantur, eorum, qui fo-
ris adueniunt, confessiones audire: quasi illi cū
Parochia careant, debeat ad communem totius
Diœcesis confluere: atque ita Ecclesiam Cathe-
dralem esse communem totius Diœcesis, ita ut
possit Archipresbyter illius omnibus Diœcesis
sacramenta ministrare. Sic Rosel. v. Archipres-
byter numer. 1. Sylvest. ibi, question. 1. Angel. n.
2. Tabe. initio, Armi. n. 3. & v. Abolutio. s. a. 4.3.
Gutier. l. 1. q. canon. c. 27. n. 2. 4. & alij multi.

Minimè potest. Quia fuit vñs, vt Archipres-
byter Ecclesia Cathedralis possit solum mini-
strare sacramenta in sua Parochia: & subinde
nisi esset alibi Archipresbyter deputatus, ad
quem possent omnes de Diœcesi gratia reci-
piendi sacramenta confluere non potest afflente
matrimonio in tota Diœcesi, sed solū in
sua Parochia. Ita Palud. in 4. dist. 17. qu. 4. art. 2.
concl. 4. n. 8. D. Antoni. p. 3. tit. 17. c. 5. Sanch. l.
3. d. 27. n. 2. & alij.

Sic questione respondet: Quando Archipres-
byterus est quædam præbenda, cui ex officio
sia questione
respondeat.

482
Non est validum, si abque titulo collato à
legitimo superiori est intrusus. Quia in neutro
foco valent gesta per illum, licet communis er-
ror facti accedat. Cap. Infamis, vers. Verum rā-
men. 1. q. 1. ibi: erius dum putaretur liber, ex de-
legatione senentiam dedit. & l. Barbariū, scilicet officiū
prator. ibi: Cum populus Romanus e'iam ser-
uo patuisse discernere hanc potestatem, vbi vtrum
que ius non solū communem ponderat er-
rorem, vt gesta valeant, sed etiam intercessione
sit autoritatem superioris delegantis potestas-
tem & populi Romani potensis Prætoris munus
conferre. Ita Sanch. l. 3. d. 22. n. 49. & 50. affe-
rens plus quam quadraginta Doctores Iuristas.
Caie. sum. v. Confessio iteratio Medi. C. de con-
fessari. 2. Palaci. in 4. dist. 1. 7. d. 8. Henr. lib. 6.
cap. 7. n. 1. Hurtad. d. 5. diff. 8. Ochag. q. 9. n.
11. & alij.

D V B I V M X C I X.

An Archiepiscopus possit assistere sub-
ditorum Episcopi suffra-
genei coniugio.

483
P Otest omnino. Quia habet iurisdictionem
ordinariam totius Provinciæ: sed sat est, vt
afflita Ordinarius Ergo potest Archiepiscopus.
Et quia ea afflitionis non est actus iurisdictio-
nis, nec exigit in Parochio actualē iurisdictio-
nis vñs, sed sat est habitualis iurisdictionis,
quamvis vñs sit impeditus: vt contingit in Pa-
rocho excommunicato: (de quo supra) sed Ar-
chiepiscopus habet habitualē iurisdictionem,
quamvis vñs alligatum respectu Diœcesis
suffraganei: Ergo potest matrimonio afflire.
Sic Glos. Cap. Per singulas verb. Tertius, qu. 3.
& Cap. Pastorali, suprincipio, v. Exceptis, de of-
ficio Ordinarij.

484
Minimè potest. Quia non est Ordinarius i p-
orum, nec habet iurisdictionem nisi in eau-
Minimè potest
sis per appellationem ad ipsos deuolutis, & in
aliis casibus singularibus, iuxta Cap. Pastorali,

98 Theologiae Moralis Lib. XXV,

in principio, vbi omnes annotant. Ita Henr. lib. ii. cap. 3. numer. 4. Petr. de Ledes. quae. 45. de matrimonio. 4.5. punct. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. numer. 16. Sanchez lib. 3. d. 28. n. 2. citans Spinum, & Segura.

⁴⁸⁹ *Hoc verum
puto, primam
sententiam
improbo.* Hoc verum, primamque sententiam parum, aut nihil probabilitatis habere iudico. Iliae enim Glossa afferentes, Archiepiscopum iurisdictionem in suffraganeos subditos habere, intelligenda sunt, dum ad Archiepiscopum appellant.

D V B I V M C X I I .

*An Vicarius generalis Episcopi, ex proprio
officio absque speciali commissione, con-
tingit interesse, & alii assistendi lici-
tatem concedere possit.*

⁴⁹⁰ **N**on potest. Quia Vicarius ex generali commissione non potest de causis matrimonialibus cognoscere: Ergo nec aliquos matrimonio copulare, vel alii id gerendi licentiam impetrare. Antecedens probo ex Cap. Accedentibus, de excessu Prelator. vbi dicitur, haec cognitionem esse Episcopalis dignitatem: & Tridentinum s. 24. c. 10. dicit ad solos Episcopos hoc pertinere. Sic Anton. Cap. 1. de consanguinitate. Ibi Abbas n. 1. Praef. n. 4. Bertachini, tr. de Episc. 1. a. p. 6. qu. 20. Rebus prax. Benef. n. 157. Cucus l. i. in his. maio. tit. 8. n. 1. & alii.

Potest quidem. Quia Tridentinum s. 24. cap. 1. explesum dicit, posse assistere matrimonio Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Ordinarii: sed vicarius Episcopi est ordinatus, comprehenditurque in decretis mentionem de Ordinariis facientibus (vt probat Sanch. l. 3. d. 19. n. 3. & 5.) Ergo potest assistere, & assistendi licentiam impetrare. Ita Sanch. ibi. n. 18. Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 4. 7. n. 1. & 2. Henr. l. i. c. 3. n. 4. Salzedo praf. a. 75. vers. 24. Manu. ibi. sum. c. 21. n. 1. & 3. Spino specu. testam. Glossa 15. n. 38. & alii.

Multa superiora haec mihi sententia; quia idem est proprius Sacerdos, ad audiendas confessiones, & ad assistendum matrimonium: sed Vicarius generalis ex proprio officio absque speciali commissione est proprius Sacerdos ad confessiones audiendas: Ergo & ad matrimonium, vt assistat, & licentiam assistendi concedat. Abngeo autem non posse Vicarium de causis matrimonialibus cognoscere: potest enim non obstantibus textibus dicentibus, id ad Episcopos spectare: non enim ob id Vicarius excluditur.

D V B I V M C X I I I .

An valeat matrimonium, si priuatus Sacerdos, cui Parochus committit ut assistat ei, exuta Parochiam committentis assistit.

⁴⁹¹ **Q**uamvis interesse matrimonio propriè non sit iurisdictionis actus, reducitur tamen ad iurisdictionem voluntariam: atque ita potest. Parochus proprius extra Parochiam hunc actum exercere. Quaeritur autem de Sacerdote ad id delegato, num extra Parochiam committentis possit matrimonio assistere?

Assistere non potest, nec validum matrimonium erit. Quia quamvis omnes fateantur, posse Ordinarium extra territorium, iurisdictionem voluntariam exercere: ut de delegato, inferioris Princeps negat lex 1. f. de offic. Proconsul. ibi: Omnes Proconsules statim quod Urbe egressi fuerint, habent iurisdictionem, non tamen contentiousam, sed voluntariam, ut ecce manus mittit. Apud legatum vero Proconsul nemo manumittere.

ESS
The
TOI

⁴⁸⁸ *Est ad id Ordinarius.* Est Ordinarius. Quia iurisdictione concessa à Canone, vel lege, est Ordinaria, vt probant textus relati pro prima sententia: At quamvis Episcopus constitutus Vicarius generalis, non tamen ei confert iurisdictionem quam habet, sed à Canone ei impenditur, vt patet ex Cap. 2. de offic. Vicarij in 6. Ergo eius iurisdictione est Ordinaria. Igitur matrimonio potest assistere, & aliis assistendi facultatem concedere. Ita Nauar. lib. 4. consil. 14. numer. 1. Conar. 3. var. capit. 20. numer. 4. Vgolin. de censur. tabu. 1. capit. 2. §. 1. o. D. Antonin. part. 3. tit. 19. capit. 10. §. 2. Henr. lib. 6. cap. 7. num. 3. & liter. M. Manu. tom. 1. sum. c. 219. numer. 15. Ludou. Lopez par. 1. Infruct. c. 284. Sanch. l. 3. d. 29. citans ex Iuris peritis penè in numeros.

⁴⁸⁹ *Cum his sentio, quia eadem est iurisdictionis Episcopi, & Vicarii, idemque tribunal, ut asservit Cap. Romana, & Cap. 2. vbi etiam subiungitur ratio, cur à Vicario ad Episcopum non appelletur, ne scilicet ab eodem ad se ipsum appellari videatur. Ergo Ordinarius est, & ideo potest & matrimonio adesse, & id aliis gerendi licentiam impen- dere.*

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 99.

mittere potest, quia non habet iurisdictionem tam. Sic Bart. l. 1. num. 40. Bald. l. 2. in principio, mm. 1. Albertin. ibi, num. 10. & alij. Fauent qui fatentur, confessiones ordinarios posse excipere confessiones subditorum extra Diocesum, se-
cū delegatos. Rosel. v. confessio, 3. numer. 3. Angel. confessio 2. num. 16. Sylvest. v. confessor 1. 9. 14. §. 12. Tabie. v. Absolutio 1. 9. 33. num. 55. Nauar. sum. c. 27. num. 26. 5. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 10. & alij.

495 Potest matrimonio assistere, & validum erit

⁴⁹⁵ ^{titulum mī} Quia textus indistincte docent, posse iurisdi-
ctionem voluntariam extra territorium exer-
cere, nec faciunt vim in eo, quod iurisdictio
exercens ordinaria sit, sed quia nulla irrogat
in iuria alieni territorij Iudici, cum absque
scriptu aut figura iudicij exerceatur: quia rati-
o equi militat in Iudice ordinario, & dele-
gato. Igitur non solum proprius Parochus sed
etiam Sacerdos de illius licentia assistens ma-
trimonio valide extra Parochiam assistere, si-
cū si Parochus ipse interesset. Quia iurisdi-
ctioni voluntaria, ad quam haec assistentia reduci-
tur, potest validē ab ordinario, & a delegato
extra territorium exerceri. Ita Sanchez lib. 3. d.
34. numer. 2. & 3. Victor. sum. de confes. num. 151.
Sotus in 4. dist. 1. 8. quæs. 4. a. 3. Henrīq. libr. 6. c.
7. n. 1. & alij afferentes Religiosos exposito vir-
tute Clement. Dudum, posse audire confessiones
extra Diocesum, cum tamen delegati sint.

496 Multo veriorem hanc partem existimo, quā
confirmari ex Doctoribus afferentibus, Vica-
riū ex delegatione Episcopi conferentem
Beneficia, posse extra Diocesum conferre,
Dominic. Rebus. Boeri. Corlet. Pauini. &
alij apud Sanchez citatum num. 2.

DVBIVM CIV.

An Requiratur, licentia specialis Parochi,
ut alienus Sacerdos possit matrimonio
assistere.

497 Necessaria est expressa licentia. Quia quæ
speciali nota sunt digna, nisi spe-
cialiter notentur, videntur quasi neglecta,
⁴⁹⁷ ^{licentia} leg. Item atud Labeonem 15. §. Ait Praetor.
ff. de iniuri. Cum ergo matrimonium res gra-
vissima sit, & ardua, Cap. finali de procurat. in
6. erit speciali nota dignum, & subinde nisi
exprimatur, non videtur concessum. Sic Spino
spec. testim. glossa 15. num. 37. Verac. append. ad
specul. dub. 5. concl. 7.

498 Non requiritur licentia specialis ad matri-
monium, vt distinguitur contra generalem,
sed satis est generalis, quia Parochus concedit
alij Sacerdoti licentiam ad exercendum in
sua Parochia, quæ ad curam animalium perti-
nent. Quia Tridentinum ses. 24. capit. 1. tan-
tum petit, ut interist conjugio Parochus, vel
alij Sacerdos de eius licentia. Ergo cum cor-
rigit ius antiquum, non est extendendum, vt
exigat licentiam specialem. Ita Sanchez lib. 3.
d. 3. numer. 7. Nauar. libr. 4. consil. tit. de sponfal.
confil. 27. Rota in nouissimis dicens, sic deci-
dile. Cardinales, decif. 750. numer. 1. tom. 1.
Mann. tom. 1. sum. capit. 219. num. 13. Henrīq.
Eccob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

libr. ii. cap. 3. numer. 5. vbi dicens requiri licen-
tiam specialiē canū addit, nec fac̄s esse ge-
neralem administrandi sacramenta, quæ solet
per Bullam, aut Episcopi approbationem con-
cedi: quasi dicat sufficere generalem, quæ mani-
festè continere videtur matrimonium.

Hoc verius reor, quia regulariter dispositio,
& concessio generalis est generaliter intelli-
499 ^{Hoc verius} genda, Cap. si Romanorum. dist. 2. Ergo illa li-
pūo
centia generalis ad exercendum animalium cu-
ram est intelligenda generaliter, ut etiam ma-
trimonio includat.

DVBIVM CV.

An sufficiat licentia tacita: quia ha-
betur ex ratihabitione de fu-
turo, ut Sacerdos alie-
nus matrimonio
assis̄tare.

500 ^{Sufficiat quidem.} Sufficiat quidem.
S Vficit quidem. Quia nullus potest mini-
strare Eucharistiam (v. gr.) aut Extremam vn-
ctionem alieno Parochiano sine proprij Paro-
chi licentia, cum hoc sit proprij Parochi manus.
Trident. ses. 24. c. 13. sed potest alienus Parochus
ministrare ex ratihabitione de futuro, quando
nimis attentis circumstantiis persona, tem-
poris, & loci, probabiliter creditur Parochum
ratum id habitum: Ergo similiter poterit as-
sistere matrimonio ex ratihabitione de futuro.
Sic Palud. in 4. dist. 23. q. 2. n. 14. D. Antonin. p.
3. tr. 14. c. 15. §. 5. Caiet. sum. v. Vnctio extrema, q.
4. Tabie. ibi, quæs. 5. Arnul. mi. 5. Sotus in 4. dist.
23. q. 2. a. 1. Nauar. sum. c. 21. n. 2. Henrīq. l. 3. c. 6.
n. 6. Barth. à Ledel. de Extre. P. II. dub. 6.

501 Non sufficit licentia tacita ex ratihabitione ^{Non sufficit;} de futuro. Quia cum ea licentia ad matrimonij
valorem requiratur, debet adesse, cum celebatur
matrimonium: At cū est tātum ratihabitione
de futuro, non est licentia de præsenti, cum
matrimonium celebratur: Ergo non sufficit. Ita
Sanchez lib. 3. d. 35. num. 4. Henrīq. de Ganda,
quodlib. i. quæs. 30. Capreol. in 4. dist. 19. quæs. viii.
art. 3. ad 1. Fr. Alexand. sum. p. i. c. s. n. 35. Sotus 3.
p. q. 82. a. 3. d. 7. 2. sect. 2.

502 Partem hanc veram, primam vero impro-
babilem esse putarim, quorum Doctores non
loquuntur de matrimonio, & pœnitentia, sed
de aliis sacramentis, vbi lata est differentia.
Nam quando licentia & iurisdictione est neces-
saria ad valorem rei, vt in pœnitentia, & ma-
trimonio, non satis est ratihabitione de futuro;
quia licentia debet procedere: at in ratihabitione
de futuro non procedit licentia, & con-
sensus, sed tantum est probabilis præsumptio
consensus postea præstandi. At vbi non requi-
ritur ad substantiam actus, sed ad òlum debi-
tum ordinem licentia, vt in reliquis sacra-
mentis, satis est probabilis spes, ac præsumptio vo-
luntatis Patoris. Enim vero licentia tacita, quæ
habetur ex ratihabitione de præsenti, suffi-
cit, ut alienus Sacerdos possit matrimonio
interesse, vt quando vidente, ac tacente Or-
dinario, aut Parochio, potentique con-
tradicere assistit; quia scientia, ac patientia
in iis, quæ sunt modici præiudicij conser-
vum

100 Theologiæ Moralis Lib X X V.

sum operatur, ut docet Bart. I. *Quæ dois numer. 24. ff. Sol. matrim. Abbas Cap. Nonne, numer. 3. & multis citatis, Mascard. de probat. concil. 1158. num. 34. sed hæc assistentia matrimonio, modicum, aut nullum praedictum Parocho infert; Ergo illa Scientia, ac patientia confessum, legitimamque licentiam inducit.*

excommunicatio 8 num. 16. Sylvest. ibi. 5. §. 26, Nauar. sum. cap. 17. num. 39. docent, fatis esse, si excommunicatus sit persona fide digna, & alserat se absolutum esse: Ergo similiter in matrimonio est dicendum.

D V B I V M C V I.

An Sacerdos debet, credere dicentibus, se habere licentiam à Parocho, ut iungat eos matrimonio.

⁵⁰³ *Credere debet.* Redere debet. Quia hic solum agitur de periculo animæ contrahentium, cum nulli alij daunum sequatur: At nemo præsumitur sive salutis immemor I. *Sancimus, C. de Sacros. Eccl. & Cap. penultimo 1. queſ. 7. ibi: Et licet neminem diuini timori contempnendo irreiurando, arbitremur immemorem, ut salutis propria voluntate commodum anteponat.* Et quia sicut matrimonium est irritu abque prælentia Parochi vel alterius Sacerdotis de eius licentia ita confessio est inutila facta alieno Sacerdoti, non habenti legitimam audiendi facultatem: & tam Religiosus debet credere penitentem dicenti, se habere licentiam à proprio Parocho, ut illi sacramenta confessionis ac Eucharistie ministret, ut communiter à Doctotoribus assertur: Ergo similiter debet credere dicens, se habere licentiam à proprio Parocho, ut matrimonio colligetur. Sic colligitur ex doctrina Arnulfi verb. *Absolutione, numer. 20. D. Tho. quodlib. 1. art. 12. & in 4. dist. 18. queſ. 3. art. 3. quæſtione 5. ad 2. Richar. dist. 17. art. 3. queſ. 5. ad 3. Gabriel. dist. 17. art. 3. dub. 1. Turrec. Cap. *Quem paenitet, de paenit. dist. 1. num. 18. Angel. verb. Confessio 3. num. 32. Tabie. verb. Ab oltr. 1. q. 24. num. 45.**

⁵⁰⁴ *Non debet credere.* Non debet credere. Quia licet in foro poenitentiali, ad quem pertinet confessio, Eucharistia, & extrema uincio credatum dicenti, se habere licentiam: at in foro externo, & in spectantibus ad ipsum minime creditur, ut constat ex Cap. *sicut, de sent. excommun. vbi probatur non adhiberi fidem excommunicato dicenti, se absolutum esse ab excommunicante, ibi: Nisi excommunicati literas absolutionis ostendant, aut alio modo legitimè de eorum absolutione constet.* Cuius tationem reddit D. Tho. quodlib. 1. art. 12. quia excommunicatio pertinet ad forum externum: sed matrimonium ad forum externum pertinet, & externam Ecclesiæ gubernationem: Ergo non credendum dicenti, se habere licentiam. Ita Sanchez libr. 3. d. 37. numer. 2. Abbas clem. 1. de priu. num. 5. Bonif. num. 28. assertit non esse credendum dicenti, se facultatem habere, ut alienus Sacerdos benedicat nuptias.

⁵⁰⁵ *Auctor. in remittia.* Ego exulto, regulariter non esse credendum: nullibet dicenti se huiusmodi facultatem habere: si autem persona affirmans est valde fide digna, posse ei fidem adhiberi. Quia licet Cap. *sicut, dicatur, non esse credendum excommunicato dicenti, se esse absolutum nisi id legitimè ostendat: aliqui Doctores ut Paulus. in 4. d. 18. queſ. 6. art. 2. num. 5. Angel. 2.*

D V B I V M C V I I.

An ad valorem matrimonij sint necessaria illa verba que à Parocho proferuntur: Ego vos coniungo, &c.

⁵⁰⁶ *Necessaria sunt.* Quia huius Sacramenti sunt forma: sed sine forma, haud potest consistere Sacramentum: Ergo sunt ad eius valorem necessaria. Sic Canis, Estius, & Syrius quos citat Leand. *tr. 9. d. 4. q. 9.* Et quia verba ea, Ego vos coniungo sunt vera: Ergo efficiunt, quod significant: Ergo verè Sacerdos conficit matrimonium. Sic Zephirus *volum. 4. consil. 540. num. 47.*

⁵⁰⁷ Non sunt necessaria, & licet omittantur, validum erit matrimonium. Quia Sacerdos non *est* huius sacramenti Minister, nec eius verba sunt materia, vel forma: Ergo ea verba non sunt de essentia. Antecedens iam supra probauit. Et quia Tridentinum petit indeterminata verba, cum petat hæc, vel alia iuxta patris constitutinam: Ergo ea non sunt de necessitate sacramenti siquidem necessaria sacramenti necessitate debent esse determinata. Ita Sanchez libr. 3. d. 38. num. 4. Verac. *append. ad specu. dub. 4. concil. 1. & 4. Segura 2. p. director. Iudic. cap. 1. num. 52. Henr. lib. 11. cap. 2. num. 7. Vinald. *Can. delab. p. 1. de matr. n. 22. & 24. Mann. 10. 1. sum. cap. 21. 6. nn. 3. Palaci. in 4. dist. 17. d. 1. Barth. à Ledes. de matr. dub. 21. concil. 3. Pet. Ledes. q. 43. a. 1. dub. 4. concil. ultim. aslerens. si Cardinalium Sacram Congregationem declarasse.**

⁵⁰⁸ Hoc longe probabilis, in modo mihi certum reor. Quia Tridentinum in clausula irritante *hinc in libro.* tantum expedit, *qui aliter quam praesente Parocho,* nec explicit, dicente verba, & est decretum correctorium: Ergo extendendum non est, ut debeat Parochus de necessitate Sacramenti verba proferre.

D V B I V M C V I I I.

An mortale sit, à Parocho, vel à Sacerdote, assistente matrimonio, prefata verba Ego vos coniungo, omitti.

⁵⁰⁹ *Vppono ea verba esse de præcepti necessitate, quare delinqueret Parochus ea omittens. Quia Tridentinum vitium verbi præcepti supponens: Præcipit Sancta Synodus, ut Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo: vel alio viatrum verbi iuxta receptum viuis cuiusque provincie ritum. Quasi rem verè, an culpa lethalis sit ea omittere verba?*

Mortalis

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 101

510 Mortalis est. Quia res est grauis, & Conciliū
510 vicitur verbo præceptio. Sic Salzed. in pract. c.
73. Vega libr. 6. sum. casu 112. & 126. Zanard.
in director. part. 1 de matr. cap. io. quæst. 27. Rebel.
p. 1. l. 2. q. 7. sect. 5. n. 4. & alij.

511 Non est mortali piaculum sed veniale. Quia
non est res grauis, cùm & verba non sine la-
511 cramenti forma, nec a solemnitatem magni
momenti pertineant, nec magna significatio-
nis mysterium includant. Ita Sanch. l. 3. d. 38.
num. 7. Basil. lib. 5. cap. 2. i. num. 2. Gutier. de matr.
cap. 69. num. 16. Coninch. d. 17. num. 4. Hurtad.
d. 1. diff. 15. num. 50. Diana part. 3. tract. 4.
resol. 1. 56. Villalob. tract. 1. 3. diff. 6. n. 3. Palau
d. 2. pun. 1. 3. §. 8. n. 12. Bauny. q. 6. de matr. cland.
dubio. Trul. l. 7. c. 6. dub. 5.

Contentio, quia quamvis Tridentinum ver-
bis præceptiis vtatur, at sub illo præcepto
non continetur tantum, vt Parochus ea ver-
ba proferat, sed alia magni momenti, nempe,
vt premittantur denunciations, & vt matri-
monium coram Parochio, ac testibus celebre-
tur &c. Cum ergo hoc solum non sit huius
præcepti materia, sed cōtinetur inter alia gra-
viora, & hoc quid leue sit, eius omisso leth-
alis non erit. An non iidem verbis præcipit
ibi Concilium vt Parochus interroget contra-
hentes de mutuo consensu, & tamen (vt Dubio
proximo ostendam) eius omisso lethale piacu-
lum non erit? Ergo nec verborum omisso.

D V B I V M C I X.

An Parochus teneatur, sub mortali contra-
hentes de mutuo consensu interrogare, quan-
do ei constat ex verbis ab viro que sponso
prolati.

512 Ceterum est, teneri Parochum contra-
hentes interrogare de mutuo consensu, nempe
viro, an velit fecimini ducere in vxorem, &
fecimini, num lubeat eum accipere in mari-
tum. Quia id præcipit Tridentinum, ses. 2. 4. c. 1.
Quæterim vero, an huius interrogationis
omisso sit lethale piaculum.

513 Teneatur sub mortali etiam si ei constet de
mutuo consensu, dum coram illo contra-
hentes non interrogati proferunt verba, quibus con-
sensum exprimunt. Quia id præcipit Concilium
eius in tam graui non obediens, culpa lethalis
est. Sic Vega l. 6. sum. casu 112.

514 Non teneatur sub mortali, sed sub veniali
sunt inter-
514 sub mortali, solummodo. Quia est res leuis. Ita Sanchez l.
3. d. 3. n. 9. Verac. append. ad spec. dub. 1. concl. 4.
Anton. Cucus l. 5. institut. tit. 1. n. 32. Coninch.
d. 27. n. 74. Gutier. de matr. c. 69. n. 17. Diana p. 3.
tr. 4. resol. 1. 9. 4.

515 Ego autem tantorum Doctorum venia, cre-
diderim, culpe mortalis esse reum Parochum,
qui de mutuo consensu non interrogat, cum
contra-
hentes illum non exponunt; qui tunc
gravis res est interrogationis omisso, vt de-
le constat, quo in sensu Vega audiendus. At si
contra-
hentes non interrogati consensum ex-
ponant existimo, nec veniale esse culpam
interrogationem omittere. Ad quid enim ne-
cessaria est interrogatio, si id quod sciendum
erat interrogatione, iam ex eorum expressio-
nibus. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

ne cognoscitur. Mecum Leand. tr. 9. d. 7. q. 3. 3.
& Basil. l. 5. c. 2. i. n. 3.

D V B I V M C X.

An teneatur sub mortali Parochus interrogare
contra-
hentes, an aliquod impedimentum
habeant, vbi non sit ei compre-
hensum, nullum subesse
impedimentum.

516 **S**ub mortali teneatur. Quia alias agit contra
mandatum Concilij in re grauissima, vt pa-
tit ex Cap. finali, de clandes. desp. in princi-
pio, vbi postquam dicitur; præmitendas esse
denunciations, subditur: Et ipsi Prebyteri ni-
hilominus interrogent virum aliquod impedimen-
tum obstat. Sic Veracruz. in append. ad spec.
dub. 2. concl. 1.

Non teneatur. Quia ea interrogatio petitur a
Concilio, vt fiat, dum sunt in facie Ecclesie, id
est coram testibus, dum volunt iam contrahe-
re; at non est credendum, voluisse interrogare.
518 Teneatur sub mortali, non teneatur
re: at non tam necessaria fieri, cum iam vo-
lunt contrahere, præcipue cum iam præces-
serint denunciations, Ergo non præcipit, vt
vit & mulier interrogentur de impedimento,
sed de consensu matuo, vt constat ex verbis il-
lis immediatè (equentibus: Et mutuo consensu
intellecito, dicat: Ego vos coniungo. Ita Sanch. l. 3.
d. 3. n. 10. Leand. tr. 9. d. 7. q. 3. 4. citans Basilium,
Gutierrez & Dianam.

Nec sub veniali teneri Parochum
de impedimento obstante interrogare. Quia
cum ad matrimonium denuntur, iam præces-
serint denunciations, ex quibus constare de-
bet, an aliquod substat impedimentum. Quod si
ex Ordinarij dispensatione he non præmittantur,
ad ipsum Ordinarij spectat, informatio-
nem præmittere de impedimentis: Parochi au-
tem solum est obediens Ordinario præcipienti, vt
eos coniungat. Quando vero in casu necessita-
tes urgenter, quia non est ad Episcopum adi-
tus, ipso inconsulto, denunciations omis-
sis, Parochus coniugio præset: tunc teneatur
(sub mortali quidem) diligenter inquirere, an sub-
stat impedimentum quia loco Episcopi succedit.

D V B I V M C X I.

An ad matrimonij valorem sufficiat, Parochum
per interpres contrahentium mutuum con-
sensum intelligere.

520 **N**on sufficit. Quia repugnat testimonij na-
turæ, vt quis sit testis fidem faciens de iis
que per interpres dignovit, cum debeat de-
ponere de iis, que nouit per proprium sensum.
Sic Basil. l. 5. c. 2. i. n. 10. & ii.

Sufficit plane. Quia ceteri contractus pol-
sunt per interpres celebrati lib. 1. §. finali, Sufficit quidem
ff. de verbis obligati: sed verum puto, et om-
nis sermo continet verborum obligationem,
ita vt alter alterius linguam intelligat sive
per se, sive per verum interpres: Er-
go & matrimonium. Et quia magis ellen-
tiale

tile est, ut ipsi contrahentes consensum mutuum intelligent, cum hoc sit de iure naturæ, & diuino ab initio requisitor in matrimonio: sed sufficit, ut alter explicet consensum per interpretem: ut docet Glossa Cap. Ex literis de sponsal. verb. Intellexerit & ibi Ioan. Andr. num. 5. Abbas num. 3. Preposit. num. 4. Ergo similiter sufficiet, ut constet Parocho, & testibus de mutuo consensu per interpretem. Ita Verac. append. ad spee. sub. 2. concl. 5. & dub. 3. concl.; Anton. Cucus lib. 5. insitut. tit. 11. num. 34. Vivald. Candelabro 1. p. de mar. num. 36. Bauni. tr. 12. q. 4. de matr. clandest. Trull. l. 7. dub. 5. n. 1. Diana p. 10. tr. 1. 3. refol. i. 7. Filliuc. tr. 10. n. 22. 4. Sanch. l. 3. d. 39. n. 3.

⁵²² *Auctor sene* Cun his opinabat aliquando sciens, in sacramento matrimonij non exigi maiorem notitatem eorum, qua sunt, quam in sacramento Pœnitentia, in quo Confessarius Indicem agit: attamen geri confessio potest per interpretem, cum confessarius pœnitentem capere non valeat: Ergo. Ceterum iam existimo (modum Basilio aliquiliter gerens) non sufficere ad valorem matrimonij consensum contrahentium præcisè intelligere per interpretem: aptè tamen eas, quod dicto interpretis aliqua consensum moraliter experimentia adiungantur; quia sic & non aliter potest Parochus fidem facere de iis, quæ per interpretem simul ac per proprium sensum agnouit.

D V B I V M C X I I I.

An si Parochus, vel testes casu transeantur. Matrimonium coram eis contrahendum sit validum.

Matrimonium initum coram Parocho, ac ⁵¹⁶ testibus casu transeuntibus validum est. *Validum est.* Quia cum aduentantur, verò dicuntur præsentes, cum præsenta ad valorem matrimonij petitia contenta sit sola intellectus aduenturia, quæritatem testimoniūm contrahit matrimonij possit perhiberi. Sic Petr. de Ledes. de mar. qu. 45. art. 5. p. 13. 3. dub. 1. Filliuc. tract. 10. num. 22. 5. Hurtad. d. 1. Leand. tr. 9. d. 7. q. 38. Basil. l. 5. c. 11. n. 4. Bonac. q. 2. pun. 8. n. 20.

Non est validum, Quia casu transeuntes non dicuntur moraliter præsentes. *Non est.* Et quia ut Parochus vel testes dicuntur præsentes, requiritur, ut sint, ad eum casum formaliter adhibiti, rogati, & vocati. Sic quidam apud Petr. de Le. del. 10. dub. 2. Leand. tr. 9. d. 7. q. 38. Basil. l. 5. c. 11. n. 4. Bonac. q. 2. pun. 8. n. 20.

Ego quidem si ratione nitar, existimo, hoc ⁵¹⁸ minus verum esse, cum transeuntes Parochus & testes ita testificari possint, si aduentant, ac si opera vocati, & rogati intercesserint. Verum si certa sint eminentis Cardinalium declarationes, quas adducit Farinaci, pag. 268. & 273. & Rebel. 1. part. 1. 4. fine pag. mibi 194, fere certam secundam sententiam esse putarim. *Auctor istius.* Au. de declarationem à Rebello memoratam. Parochus ita præsens matrimonio debet esse, ut appareret, à contrahentibus, hoc de causa adhibitus fuisse. Quod, me authore, satis apparebit, si Parochus casu transeuntem moneant prius contrahentes esse contrahere. De aliis verò testibus non dubito, quin eorum casuus præsencia sufficiat etiam minime prius admonitorum, dummodo videant fieri contrahendum, ut docuit Segura p. 2. director. 15. n. 4. & approbat Sanch. ubi supra.

D V B I V M C X I V.

An si Parochus, aut testes dolo aduocantur, aut vi adducuntur. & contra eorum voluntatem retentū afferunt coniugio: validat, matrimonium.

Non valet. Quia testes matrimonij esse debet specialiter vocati, & rogati, ut amplius *rei* ⁵¹⁹ *rei* ^{rei}

⁵²³ *Sufficit planè.* **S**i Parochus accessit animo attendendi, quævis tempore contractus mente distrahitur, sufficit ad matrimonij valorem. Quia habet intentionem virtualem quæ pro aliis sufficit sacramentis, & Missa. Sic Henr. l. 11. c. 3. n. 1. & lit. F. Probabile indicat Filliuc. tr. 10. num. 22. 4.

⁵²⁴ *Non sufficit.* **M**inime sufficit sed necessaria est actualis attentio. Quia ad effectum testificandi de matrimonio contracto, perinde est, quodammodo actu Parochus non aduerit, ac si abens omnino esset. Et quia in Pœnitentia sacramento dum Sacerdos est futurus peccatorum Iudex, quantumvis voluerit aduertere, si actu non aduertat, minime sufficit. Ergo nec in Sacramento Matrimonij vbi Parochus est velut testis. Ita Sanchez l. 3. d. 39. n. 5. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 48. Trull. l. 7. dub. 6. n. 1. Amicus Perez, Leand. quos referat, ac sequitur Diana par. 10. tr. 21. refol. 10. adiiciens, contraria sententiā nō esse probabile.

⁵²⁵ *Primum par-* **Q**uod quidem non admitto. Mihi enim sufficit doctissimi Henrquez mei placitum esse, ut existimem satis esse probabile præcipue cum Sanchez ac Filliucius citati hand obserue eius probabilitati anguant, & Leander probabilem longè soluū secundam affirmet. Idem mihi afferendum, quia in Missa (cuius paritatem Henricus adducit) recognitur attentio, non ut audiens sit testis, sed ut debita reverentia Sacrificio seruetur, & sit ille Religionis actus: quod debite seruatur, quando audiens voluit

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 103

rei grauissime intenti certius possint testimoniū exprimere, quod nequeant facile qui intuītrahantur, quorum attentio solummodo ad vim repellendam accurrit. Potest id probari ex *Lege Qui testamento ff. de test. ibi: Sed si testes detentī sint intuīti putant, non valere testamentum.* Sic Segura 3. part. direct. cap. 15. Petr. Ledel. qu. 4. art. 5. punct. 3. dub. 2. afferens, seclusa Cardinalium declaratione, hoc est probabile. Azeued. libr. 5. recopil. titul. 1. lib. 1. numer. 39. non audet afferere, valere coniugium coram Parocho, ac testibus aolo auctoratis.

¶ 30. Quamvis Parocho, & testes sint dolo vo-
cati, vel vi detentī, valet matrimonium, dum
modo contrahentium consensum intelligent.
Quia *l. Coram Tiro 209 ff. de verborum obligat.*
dicitur: *Sciens autem, non erit am velle, is debet, nam
erit, eo innotio, recte fit.* Vbi deciditur, dici ali-
quid coram aliquo fieri, quamvis inuitus adīt,
si aduerat. Cum ergo Tridentinum solū exi-
git, matrimonium celebrari coram Parocho,
& testibus, satisfit, & ipiſi presentibus quamvis
inuitis celebretur. Deinde saltatur finis illius
decreti, cum iam coniugium illud confit Eccleſiæ, nec eo spreti, possunt aliud inire. Ita
Sanchez lib. 3. d. 39. numer. 9. *Nauar. lib. 4. consil.
tum. de fonsal. consil. 20. Petr. de Ledel. & alij à
Santio citati. Villalob. trāctat. 13. diff. 22.
numer. 3. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 50. Palaua
d. 2. punct. 13. §. 8. numer. 1. *Basil. lib. 5. cap. 21. nu. 5.
Filliuc. trāct. 10. numer. 215. Leand. trāct. 9. d. 7.
qu. 39. & alij.**

¶ 31. Idem affirmo, quia sāpē hoc fuisse à Sacra
Cardinalium Congregatione declaratum re-
fert *Rebel. part. 1. lib. 4. fine pag. mibi 396.* Vni-
cam declarationem expono. *An vero si inuitus,
& compulsi per vim adīt Parocho, dum con-
trahit matrimonium, procedente, vel non prece-
dente supradicta proibitione Ordinarii, tale
matrimonium subītatur? Respondit Congregatio, subī-
stere. Vnde cum formidine primā sententiam
probabilitate posse defendi afferuerim, sicut Se-
gura afferuit.*

D V B I V M C X V .

¶ 32. *Ab si Parocho inuitus aſſiſit, & af-
fectat non intelligere, aures, & oculos
occludit, nihil eorum, que gerun-
tur vident, & audiens valeat matri-
monium.*

¶ 33. *No valet. Quia tunc re vera non est præ-
ſens, nē potest de coniugio illo testificari.* Sic Sanchez lib. 3. d. 39. numer. 6. *Trullench.
libro 7. capite 6. dubio 5. dicto 3. numero 3.
& alij.*

¶ 34. *Valeat quidem; Quia eo ipso, quod Parocho
affectat non intelligere admonitus primū
velle coniugio inire eos, qui adīt, fācē-
tiam ignorare non potest contrahentium con-
ſensum, & adeo testis esse potest apud Eccleſiā.
Ita *Basil.* quem refert, & sequitur Leander
trāct. 9. d. 7. qu. 40. *Salzed. præt. cap. 7. 3.
Rebel. part. 2. l. 4. fine, numer. 3.**

*Hanc partem probabilitatem esse reor ob
declarationem Cardinalium expressam à Re-*

*bello citato, quā sic se habet: Et quid si Paro-
chus adſerit, nihil tamen eorum, quā agebantur,
vidit, & audiuī: virūm tale matrimonium sit
nullum. Respondit Congregatio, matrimonium non
valere, si non intellexit, nisi ipſe Parocho affe-
ctasset, non intelligere. Explicat P. Sanchez, Nisi
Parocho affeſſet, & non intelligere, hoc est, nisi
conſulta, & data opera fingat, se non intelligere,
cum tamen re vera intellexerit. Non placet ex-
poſitio, nam qui vocatus ad hoc, vt adīt matri-
monio, & monitus à contrahentibus se velle
contrahere, non potuit non intelligere matri-
monium ab illis contrahi, quamvis postea au-
res clauderat.*

D V B I V M C X VI .

*An ad matrimonii valorem requirantur testes
omni exceptione maiores.*

¶ 35. *C* Errum est ad valorem matrimonij requiri
duo testes cum Parocho, nec
vnicum testem sufficere. Quia Tridentinum
ſeff. 14. cap. 1. exprelle irritat matrimonium co-
ram Parocho, ac dupli teste non contrahit. Nonnulla
ſeff. 14. cap. 1. exprelle irritat matrimonium co-
ram Parocho, ac dupli teste non contrahit. Deinde exigitur, vt testes rationis vñū polleant
presentēque sint moraliter. Praterēa necel-
lum est, vt simil Parocho, & testes matrimo-
nij interficiant. Quia Tridentinum copulariū
exigit praesentiam Parocho, ac testium, & aliter
contrahit irritat coniugium. Quæsiſerim
verō, nūm sufficiant qualescumque testes, vel
omni exceptione maiores exigantur; hoc est,
tales, vt nullum patiantur vitium ex iis, ob
que iure à testimonio ferendo reiūcuntur?

Debet esse omni exceptione maiores. Quia
in cauſa matrimoniali cum sit grauissima, non
quibuslibet testibus fides est adhibenda, sed
circumſpectis, omni exceptione maioribus.
Cap. 1. de consanguinit. ver. 9. *Nono quæſio. ibi: Si
per testes circumſpectos omni exceptione maiores
imūtari. Ergo cum Concilium testes exigat,
vt possit probari matrimonium, intelligentum
est de testibus legitimis, & qui iure attento,
faciunt fidem. Sic aliqui recentiores apud
Sanchez citandum, Hurtad. d. 5. diff.
fīc. 24.*

Non debent necessariō esse omni exceptione
ne maiores, sed sufficiant quicunque habent,
testes rationis vñūm nec defiderant, vt habeant
qualitates iure requitatis, vt in aliis negotiis
habiles, ac legitimi testes censeantur. Quare
sufficit licet sint infames, excommunicati, pa-
rentes, conlanguinei, ferui, familiares, feminæ,
imō & infideles. Quia quamvis alia testes sint
illegitimi, & inhabiles, sufficiētē fidei ef-
ficiunt, nec repelluntur quād sunt instru-
mento appositi ex communi contrahentium
consensu. Certe testes inhabiles admittuntur,
quād concurrunt cum alio habili, & fide di-
gnostunc enim habilitas vñius supplet alterius
inabilitatem, (vt multis citati testantur Anton.
Gabri. tom. 3. comm. lib. 1. titul. de testibus,
concl. 5. num. 1. *Malcard. de probat. concl. 13. 65.*)
Ergo cum matrimonio debeat necessariō in-
teresse Parocho, aut alius de eius facultate
Sacerdos, eius auctoritas vitium supplet,
quod alii duo testes patiuntur, ac proinde
valebit matrimonium, qualescumque illi sint.

Ità Sanchez lib. 3. d. 41. num. 4. Henr. iniqu. lib. 11. cap. 3. Hurtad. d. 5. diffic. 24. Leander tractat. 9. d. 7. qn. 44. citans Bonacinam, & Elij communiter.

537 Hanc partem probabiliorē admodum putat quia Tridentinū solum requirit duos testes qui cum Parocho matrimonio assident. Quod si voluerit testes alias iure idoneos, expressisset, sicut expressit Pontifex in Cap. Cum estes, de testam.

D V B I V M C X V I I .

*An ad matrimonij valorem sufficiat, quocum
Parochus, & testes audiant contrahentium consensum licet illos non videant.*

538 **N**on suffici eos audire, sed necessum est
Necessarium eos simul videre. Quia ex communi Ca-
est eos audiens & videns. nonistarum sententia in testibus non suffici
solus auditus, sed requiritur praesentia, & visus.
Facile enim quis potest alterius vocem imita-
ri, quo testes decipiuntur. Sic Molin, de rit-
nupi, lib. 2. diff. 11. num. 120. Barbosa de potest
Episcop. part. 1. alleg. 32. num. 86.

539 Sufficit contrahentium verba à testibus exaudiendi, nec opus est ipsos videri, dummodo alii eis sit vox contrahentium nota. Quia in iis, quoniam non vobis percipiuntur, sed auditu, potest cœcus legitimus testis existere, si loquentium voces notas habeat. Ita Sanchez l. 3, d. 39. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 21. num. 8. Gutier Filliuc. Rebel. & alij, quos referit, ac sequitur prædictus Antonin. Diana part. 8. tractat. 7 resolvi. 68.

540 Idem afferre sciens ex Farinacio, & alii
Idem afferro posse cecum testimonium ferre super verbi
stipulationis, & contractus cuiuscumque a con-
trahentibus prolati, si vocem loquentium
probè agnitam habeat, quæ quidem difficil-
admodum potest ab alio affectante ita propri-
referri, ut agnoscenti audiri possit alicui sedu-
ctione. Sufficit igitur, testes verba contrahen-
tium audire, licet intermediet cortina, vel pa-
ries: si eorum vocem aptè dignoscant.

CAPVT XIII.

Circa Denunciations matrimonio præmittendas.

D^oV B I V M C X V I I .

An Denunciations sine de matrimonio
essentia.

41 Denunciations præmittuntur matrimonio, ut si quis impedimentum ascelit, il-
lud deretur. Præcepta fuerant in Concilio ge-
nerali Lateranensi 2. cap. 5. &c. habetur Cap. si-
gnalis, de clandestinis sponsatis. Sed quia multis in-

Diecēsibus in desuetudinem abierant, id dēcretum innouauit Tridentinum sess. 24. cap. 1. iuslīgitio, vt matrimonio p̄mittantur denunciations, seu monitions ter à proprio contrahentium Parochio tribus continuis diebus festiis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicē facienda. Quæserim iam, vtrūn huiusmodi denunciations sint de matrimonij essentia?

Sunt quidem, & matrimonium sine illis initium inualidum est. Quia ad matrimonium Parochi praesentia desideratur: sed hic non Parochi, sed priuata persona munus obit, dum omisiss denunciationibus interfit matrimonio: Ergo est nullum. Probo minorem: Quia in Tridentino citato conceditur Parochi limitata potestas assistendi matrimonio, nempe denunciationibus præmissis: sed limitata causa limitatum producit effectum 1. *In agro, ff. de acquir. rerum dom.* Ergo si Parochus fines mandatis, illis omisiss, interfit, non vt Parochus, sed vt priuatus agit, quando enim Index procedit vtilitate sue potestatis limites, vt priuatus agit, vt probat Menoch. *de recuper. possessi. remed.* 8. numer. 13. & 17. *Sic ipse confil. 69. num. 71. vol. 1.* Zephali. confil. 42. num. 2. volum. 3. Bonac. in quodam confil. quod inter Menochi confilia apponitur volum. 4. confil. 398. num. 1. Ful. Patian. lib. 1. de prob. cap. 16. num. 6. i. vbi dicit, de iure nouissimo Tridentini præsumi fornicationem, licet habitatio longa sit, nisi probetur matrimonium fuisse contractum, praesente Parochio & testibus, ac præmissis denunciationibus: & statim num. 65. ait, *Concilium annullasse matrimonium contraria prefatam formam celebratum.*

543
De ejus
nam sunt.

De essentia matrimonij non sunt, vnde de denunciationibus iniuste omissis validum est. Quia cum matrimonium, omissis denunciationibus, validum omni iure esset, ab eo recendum non est absque manifesto decreto irritanti. Tridentinum autem non manifeste irritat, imo contrarium ex illo colligitur: cum enim ageret de denunciationibus praemittendis, & de praesentia Parochi, ac testium, in decreto irritanti huius praesentiae solius tantum meminit: ergo Ita Nauar. lib. 4 confit. de sponsal. confit. 17. num. 4. & in Mams. cap. 22. num. 70. Basili. lib. 5. cap. 30. num. 1. Ochagau. traE. 3. qu. 3. Coninch. d. 17. num. 49. Reginald. lib. 31. m. 222. Palaus d. 2. punct. 13. §. 1. num. 2. Trullench. lib. 7. capite 6. dubio 8. numero 2. Sanchez libro 3. numero 3. citans plures Iuristas, & Theologos.

Hoc certissimum reor, quia Tridentinum
circè denunciations nihil innovat, sed idem
quod statutum erat in Concilio Lateranensi,
nam in desuerudinem passim abibat, in pristi-
nam obligationem, ac statum restituivit, ut con-
stat ex illis verbis: *Sacri Concilij Lateranensis
vestigiis invenendo: Sed olim validum erat ma-
trimonium denunciationibus omisiss, ut desi-
nit Tridentinum sess. 24. cap. 1, ergo & modo.
Cerè denunciations conferunt, ut ritè, ac
re & coniugia celebrentur; non autem ut va-
lidè ineantur.*